Kulturně společenský časopis
na internetu
2015 • 12

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Jurij Anatoljevič Stěfanov

Serhij Dzjuba

Milan Hrabal

Obsah:

Pán

Michal Šanda: **Z antikvariátních banánovek: Vesnice tkalců** (4)
Za profesorem Františkem Dvořákem (8)
Nalezeno v knize (9)
Circus Poeticus (10)

Hrad

Milan Hrabal: **2x Theofil Halama** (12)
Martin Reiner: **Nové decimy** (13)
Pavel Herot: **Kvílení poetických jeřabin** (14)
Michal Šanda: **Autorské poznámky k divadelní grotesce Sráči** (15)

Muž

Nakladatelství Academia doporučuje
– Václav Hájek z Libočan: **Kronika česká** (16)
Dybbuk – chystáme
– Bernard Michel: **Sacher-Masoch** (18)
Nakladatelství Karla Křivance právě vydává
– Ivan Nový: **Šumavský triptych** (20)
Wagner a Liszt v Piešťanech (22)

Stroj

Leopold Němec: **Jak jsem pod stromeček dostal Reinera** (24)
Serhij Dzjuba: **Od narození do smrti** (26)
Ivan Jemelka: **Črty** (32)
Michaela Kašičková: **Nic není, jak má být** (34)
Petr Štengl: **Honzik** (36)
Anna Brikciusová: **Svolení uděleno** (37)
Leopold Němec: **Vzestup a pád živého umění** (38)
Jurij Anatoljevič Stěfanov
– **snílek postindustrializmu** (41)
Petra Placáková: **Povídka vánoční** (48)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Michal Šanda, „Šofarův Havel“

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 12, rok 2015, ročník 16. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Michal Šanda. Redakce: Václav Dvořák, Štěpán Kučera, Petr Štengl, Štefan Švec, Martin Vokurka. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet, a. s. Časopis je excerpován Ústavem pro českou literaturu AV ČR.
ISSN 1804-963X

Vážení čtenáři,

Dobrá adresa vychází vždy první den v měsíci a tak je tomu i letos. Do konce roku ovšem zbývá ještě celý měsíc a to je habaděj času, během něhož se může mnohé podstatné udát. Až na vánoční trh si může čekat nejlepší kniha roku. Obdobné je to s hudbou a divadlem. Bohužel během prosince mnozí zemřou a smrt, ta se nevyhýbá ani kultuře. O roku 2015 zatím víme, že se soukromým farmářům letos podařilo osít zemědělskými plodinami 4 264 tis. hektarů polí. Výnos pšenice byl 9,29 t/ha. Máku setého 0,94 t/ha. Cukrovky 88,20 t/ha. Celková sklizeň brambor po zahrnutí sklizně domácností ve výši 646,9 tis. tun představuje proti roku 2014 snížení o 158,1 tis. tun (o 19,6 %). No a konečně v MO ČRS Bruntál bylo v revíru 473069 Opava 8 odloveno 199 pstruhů duhových. Na závěrečné prosincové bilancování jsou jiné časopisy, Dobrá adresa je časopisem vítacím. Hned 1. ledna vás přivítá v roce 2016.

Michal Šanda

Foto-aktu-alita

Foto Michal Šanda

Z antikvariátních banánovek

Pán Vlastivědný sborníček podkrkonošské obce Studence u Jilemnice uspořádal místní rodák, kulturní a náboženský historik Antonín Šorm (1890–1947). Tato útlá osmaosmdesátistránková brožurka vyšla v roce 1926.

Ze studeneckých dějin

Studenec jest nejjižnější obcí v okrese jilemnickém. Čítá 2085 obyvatel (dle sčítání z roku 1900), národnosti české, náboženství katolického a domů 310. Jméno pochází od hory Studené, později Horka zvané. Znakem obce jest spravedlnost, to jest osoba držící v pravé ruce meč, v levé váhy. Zakladatel obce není znám, sídlem panským stala se teprve od sklonku 16. věku, kdy byla majetkem rodu Trčků z Lípy.

Obyvatelstvo studenecké zaměstnává se většinou ručním tkalcovstvím. vyrábí zejména ručníky, ubrusy, méně plátno a šátky. Pracuje se nejvíce pro obchodníky z Jilemnice, Hostinného a Úpice. Většina obyvatelstva zaměstnává se též polním hospodářstvím. Má totiž skoro každý kousek pole pronajatý od velkostatku.

V obci Studenci jsou tyto spolky: Sbor dobrovolných hasičů (založen roku 1886), Tělocvičná jednost Sokol (založena roku 1897), Spolek vojenských vysloužilců, Svatojosefská jednota katolických jinochů a mužů, místní odbor Národní Jednoty Severočeské. Také jest zde poštovní úřad a četnická stanice. Silnice u kostela je ve vý-

Vesnice tkalců

ši 518 metrů nad mořem. Nad hořejší částí Studence strmí Stráž (629 m), odkud z celého podhoří nejkrásnější rozhled na Krkonoše, Jizerské i Orlické hory.

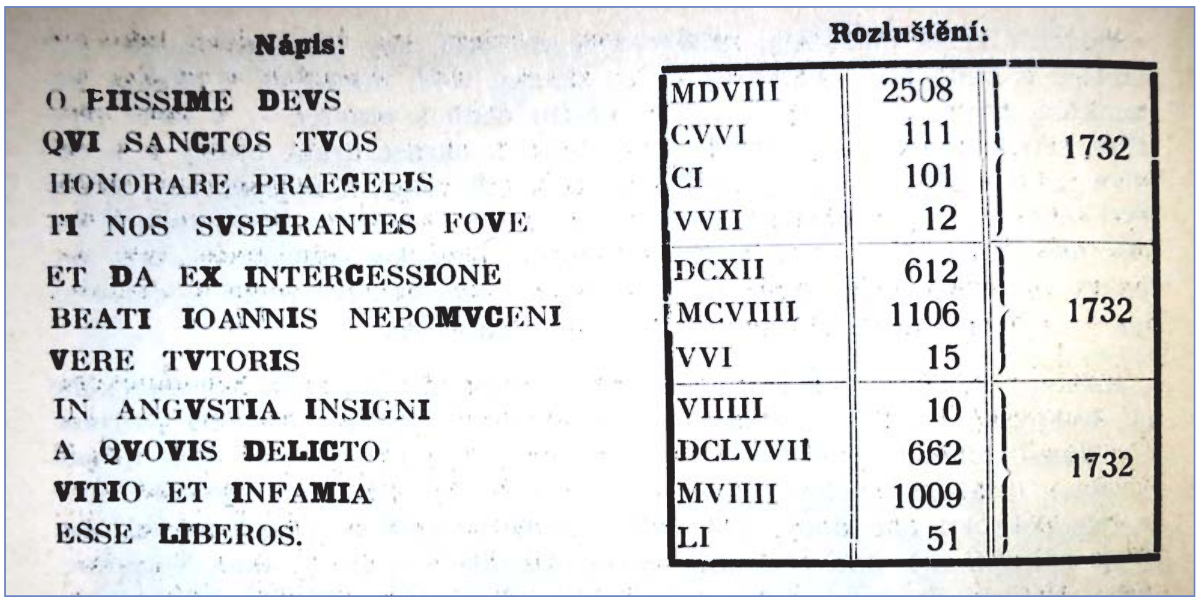
Studenec ve statistice při sčítání roku 1900

Domy	Přítomné obyvatelstvo domácí i cizí												
Počet domů	Přítomní		Trvale přítomní		Přítomní na čas		Právo domovské v obci mají		Právo domovské jinde		Z cizích okresů		Z cizích zemí
303	2085		2041		44		1519		314		249		3
obydlených	neobydlených	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	—
296	7	1013	1072	987	1054	26	18	743	776	147	167	122	127	—

Náboženství			Umí číst a psát		Umí jen číst		Neumí číst ani psát		Národnost		
římsko-katol.	protest.	židovsk.	1.666		35		384		česká	něm.	italská
2085	—	—	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	2082	2	1
			811	855	10	25	192	192			

Památná místa, kapličky, kříže a sochy ve Studenci

Jednou z nejstarších soch studeneckých jest socha sv. Jana Nepomuckého, záhy postavená po svatořečení tohoto českého patrona. Nápis naší sochy je tím zajímavý, že letopočet postavení se v něm opakuje v prvém a posledním čtyřverší a středním trojverší, což budiž znázorněno tabulkou:

Nápis:

O PIISSIME DEVS
QVI SANCTOS TVOS
HONORARE PRAECEPIS
TI NOS SVSPIRANTES FOVE
ET DA EX INTERCESSIONE
BEATI IOANNIS NEPOMVCENI
VERE TVTORIS
IN ANGVSTIA INSIGNI
A QVOVIS DELICTO
VITIO ET INFAMIA
ESSE LIBEROS.

Rozluštění:

MDVIII	2508	1732
CVVI	111	
CI	101	
VVII	12	
DCXII	612	1732
MCVIIII	1106	
VVI	15	
VIIIII	10	1732
DCLVVII	662	
MVIIII	1009	
LI	51	

PŘI SPRÁVĚ PAPRSKŮ.
Fotogr. A. Š. 1912.

ZE STUDENECKÝCH BARÁČKŮ.
Fotogr. A. Š. 1913.

Ve studeneckých hospodách před padesáti lety

Hospoda Exnerova. – V letech mezi 1857–1860 potkávali chodci po erární silnici pravidelně každou neděli povoz starého Krúsmona (dědečka nynějšího statkáře p. Grossmanna), který vezl prázdné sudy do fořteckého pivovaru a odpoledne se vracel s plnými ke Studenci. Tenkráte nebylo nesnadno dosáhnouti koncese hostinské; šlo se krátce k vrchnostenskému úřadu do Fořtu a tam se ohlásilo: „Chci šenkovat“ a hned bylo povolení, ovšem s tou podmínkou, že pivo se muselo bráti z fořteckého pivovaru. Spojení mezi Studencem a Fořtem obstarával právě jmenovaný Krúsmon a jeho šiml, cestu znali oba nazpaměť. Nejednou se stalo, že šiml přijel od Haklovy hospody sám a bez povelu stanul před Exnerovou hospodou. Krúsmon setkal se v Branné nejednou se svými známými a rád si s nimi pohovořil a šiml pak táhl napřed pomalu náklad ke Studenci, aby jej odevzdal, kam patřil. V Exnerově hospodě byly na nedělním programu šejdovce, tj. taneční zábavy. Po požehnání přišli do hospody starý Borůfka s Náckem s flašinetem (kolovrátkem) a hráli třeba do rána střídavě dvě písničky. Kdo vyklopil těmto hudebníkům čtyrák, moh potom tancovat neúnavně až do konce zábavy. Kolovrátek bezpočtukráte opakoval písničky:

Za čtyrák, za čtyrák, za čtyráček,
šel vojáček pro tabáček...

Nebo:

Ztratila jsem kajdu,
kajdu, černou kajdu,
kde ji, smutná, najdu,
najdu, najdu, najdu?

Útrata byla kromě čtyráku hudebníkům 6 krejcarů za holbu piva, jiný čtyrák „za čtvrťák“ (rozuměj kořalky).

Hospoda Jínova. – Říkalo se jí „Na cikánce“, poněvadž jak kraj náš zavál sníh, cikáni přistěhovali se z lesů i potulek v kraji do Studence a v Jínově hospodě hlásili se takřka o domovskou příslušnost. Každoročně tu bývala rodina Růžičkova, Jasákova, Čermákova a jiné. Před těmito cikány nemusely se zavírat dveře na závoru, nic nám neukradli a se sousedy žili v dobré shodě. Muži byli černí jako havrani, žedy snědé s bílými zuby jako křída. Ti měli jiné hudební nástroje, než byl Borůfkův kolovrátek, totiž harfy, housle a citery. Ženy chodily na výpravy po okolních obcích hádat selkám a děvečkám z ruky, číst planety a přinášely domů hojně živobytí i papírových šestáků. Doma byly potom hody, cikáni pili, hráli, tancovali, výskali a nejednou strhli do kola svou veselostí i místní tancechtivou mládež. Když měli již celé okolí asi za 6 nedě „smangelované“ („zbroušené“), zapřáhli do svých četných povozů koně a ubírali se hledati si jinam domovské právo.

Stará hospoda. – Majitelem byl Josef Hák, tzv. „starý představený“. Když úřadoval v této své hodnosti ve Studenci, stala se mu tato nemilá příhoda. Jednou v noci jde po vsi a pozoruje, že u Josefa Kudra v domě čís. 28 jsou zloději. Odnášeli už uzle. Představený Hák na nezvance křikne: „Halt! Co to nesete?“ T jeden ze zlodějů vykřikl: „Rohni ho!“ Hned na to třeskly dvě střelné rány z bambitky. Představený byl postřelen, až do smrti nosil na hlavě a na prsou broky pod kůží. Zloději po výstřelu odhodili uzle a pytle a vzali do zaječích. U studánky při silnici měli vůz a koně, ale nikdo se jich neodvážil pronásledovati.

Ze studeneckých pověstí

Čarodějník na Smýtech
Dle vypravování „Nácka Němcova“.
Před léty žil ve Smýtech čarodějník U... Jednou v neděli byl v kostele; tu se ho zmocnil zvláštní nepokoj. Při pozdvihování chce se bíti v prsa, ale proti své vůli uhodí se vždy rukou do kolena. Tu poznal, že není asi doma vše v pořádku, že nejspíše zmocnil se někdo jeho čarodějné knihy. Běží domů a když vstoupí do světnice, byla tato již plná duchů a čertů. Děti vyšťouraly někde tajemnou knihu a „říkaly“ v ní, čímž tolik bytostí vyvolaly. Nejprve čarodějník zastavil čtení a pak musil přiděliti povolaným duchům nějakou práci, jinak by si ony mocnosti pro-

ti sobě popudil, že je volal nadarmo. Měl ale asi dosti duchapřítomnosti a vykázal jim tentokráte trochu neobvyklou práci: měl totiž vyvezený na svém poli hnůj a poručil jim, aby jej rozkydaly. Lidé vracející se přes Hradiško z kostela viděly, jak na poli hejno vran rozkydává hnůj; vrány se jedna po druhé zvedly a odlétaly. To čarodějník odvolával nazpět duchy, které děti nešťastnou náhodou přivolaly.

Když byl U... na smrtelné posteli, nechal si od synů přinésti tajemnou knihu, sekyrou ji rozsekl a hodil do pece, čímž jeho rod rozvázal veškeré styky s tajemnými mocnostmi.

Ukázka studeneckého dialektu

Filipka, když měla máslo upláskaný, složila máslo do škopička, vzala z veškostnu bílej ubrousek, přikryla ho a vodnesla do sklepa. Pak pověsila glejf na řebik ve cdi nad policí zaraženej a přerušovala poudajicí kmotru Martínkovou ustavičnejma votázkama co měli k vobědu, co vařej, jak maj mnoho bandor a jestli se jim rozvářej. „To víte, teď v zejmě, co pak má jeden vařit, kyselo a bandory k snídani, k vobědu knedlíky se zelím a trochu ty bryndy, někdy klofánky, kucmoch, a k večeři je rozstrouhám na žida a na pár plisků."

Ze studeneckých pranostik a pověr

Jak kdo vysoko při tanci vyskočí na masopustní vouterek, tak dlouhej bude mít len (Petr Martinec) – Březnovej sníh je jed na žita (Ignác Tauchman) – Jak dlouho vrba před sv. Jiřím rozvije, tak dlouho před Jakubem budou žně (Ignác Šorm) – Na Matěje má zmrznout handra na polštáři (u okna) – Prší-li na sedum bratrů, prší sedum neděl (Anna Šormová) – Seje-li se žito na sv. Jana stětí, nebudou v něm bodláky (Jan Tauchman) – Táhne-li ráno slunce vodu, bude ještě pršet (Anna Šormová) – Když vrány kváčou, bejvá nečas (Regina Exnerová) – Z ruky srp nesmí se od nikoho, to by se hned požal; musí se hodit na zem a odtud teprve vzít (Julie Šormová).

Doubkovy boty

Dle vypravování otcova napsal Jan Kuřík z Horky

Doubek porážel v lese smrkové kmeny a nosil je na rameni ke stavebnímu místu ast půl hodiny vzdálenému, kde chtěl si postaviti barák. Přesekávaje kořeny stromu, sekl si do boty, že palec visel téměř jen na kůži. Doubek natrhal si kostival,rozmačkal jeho listy na lžíci, ránu omyl, přiložil rozmačkané listy a ovázal nohu kusem starého plátna a obul botu: „Teď jsem tě stentočkoval a teď botu nezuju, až přirosteš." A nezul. Asi za čtrnáct dní přišel z Jilemnice, kam odvedl vébu plátna, kterou jeho žena utkala; stěžoval si, že ho v botě něco tlačí po tříhodinové cestě. Též byl zvědav, jak se palec hojí, zul tedy botu a z ní vypadl zmodralý palec – i lžíce, kterou ránu zaléval.

Ještě větší boty měl vidochovský sedlák S., o něm se vyprávělo, že jel do Jičína na trh a měl v botě kladívko na klepání kos i s „babkou".

Připravil
Michal Šanda

ZE STUDENECKÝCH BARÁČKŮ.
Fotogr. A. Š. 1913.

KŘÍŽ „U KOBROVÝCH" Z ROKU 1774.
Fotogr. František Hák 1925.

Pán Nalezeno v knize

ČKD SOKOLOVO
NÁRODNÍ PODNIK
PRAHA

VAŠE ZPRÁVA - ZNAČKA - ZE DNE | VYŘIZUJE | DOM. LINKA | NAŠE ZNAČKA (Uveďte v odpovědi)

VĚC:

Þ o t v r z e n í .

Potvrzujeme tímto soudr. Václavu Š r á m k o v i ,který jest v našem závodě zaměstnán, že je mu srážena daň dle skupiny 2 jako ženatý s jedním dítětem a rodinné přídavky u nás nepobírá.

V Praze dne 16./2. 1954

ČKD SOKOLOVO
NÁRODNÍ PODNIK
SPECIÁLNÍ STROJÍRNICTVÍ
ÚČTÁRNA

Tel. č. 828-51—5, 811-41—5, 805-03, 819-16
Pro meziměstské hovory č. 824-71

Telegramy: Československá Stan. pro nákl.: Libeň. hor. nádr.

Dopisy a pošt. zásilky: Praha-Libeň
Dálnopis: ČKD SOKOLOVO čís. 246

Mosse Code. Universal Trade Code
ABC 6 th Edition. Bentley's Code

Pán František Dvořák

17. 4. 1920–9. 11. 2015

Foto Michal Šanda

Do historie českého umění se profesor František Dvořák zapsal publikacemi věnovanými tvorbě umělců, s nimiž ho pojilo přátelské pouto – Františka Tichého, Jana Zrzavého, Cyrila Boudy, Zdeňka Hajného, Kamila Lhotáka, Adolfa Borna nebo Václava Špály. Celkem uspořádal 35 monografií výtvarníků, které byly přeloženy do mnoha jazyků. Do povědomí širší veřejnosti se zapsal jako autor televizních cyklů Po Karlově mostě (20 zastavení s prof. Františkem Dvořákem) nebo Po Královské cestě.

Po léta k jeho osobě neodmyslitelně patřil slogan, který vymyslel naivní básník a malíř Jožka Mrázek Hořický: František Dvořák, české kultury hořák.

Při udílení Ceny Franze Kafky 26. 10. 2010 se na Staroměstské radnici setkal František Dvořák s Václavem Havlem. Oba slovutní mužové se podivovali, jak je to možné, že se spolu potkávají úplně poprvé. Václav Havel mě požádal, abych jejich setkání vyfotografoval.

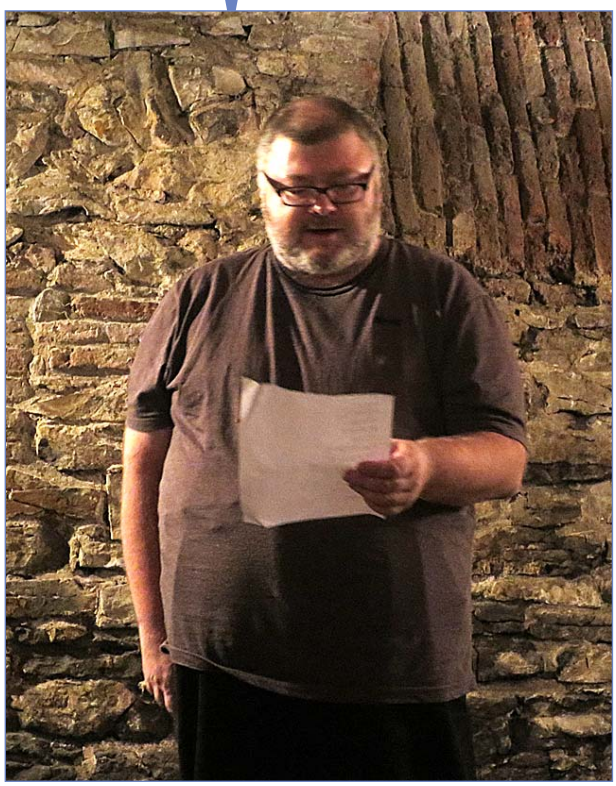
Pán

Alžběta Stanříková

Circus Poeticus

Petr Stančík

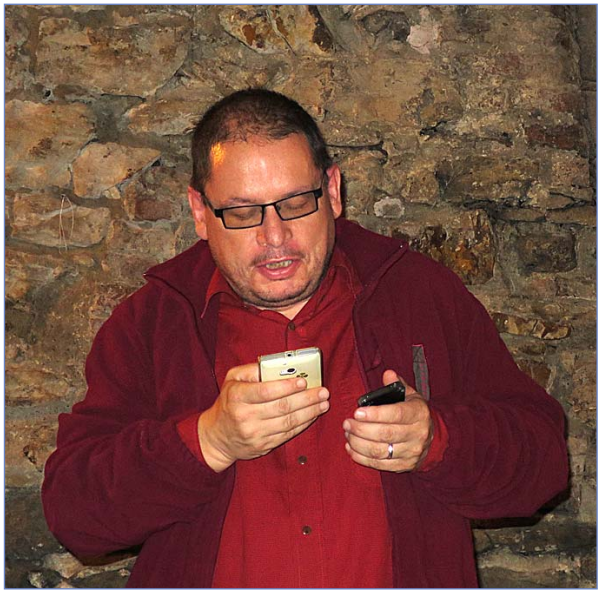
Petr Štengl

Renata Bulvová

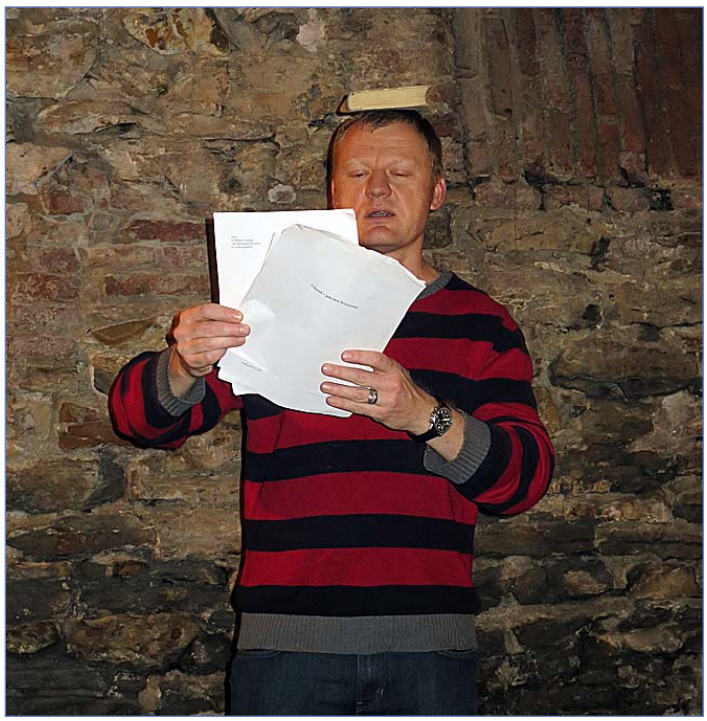
Štefan Švec

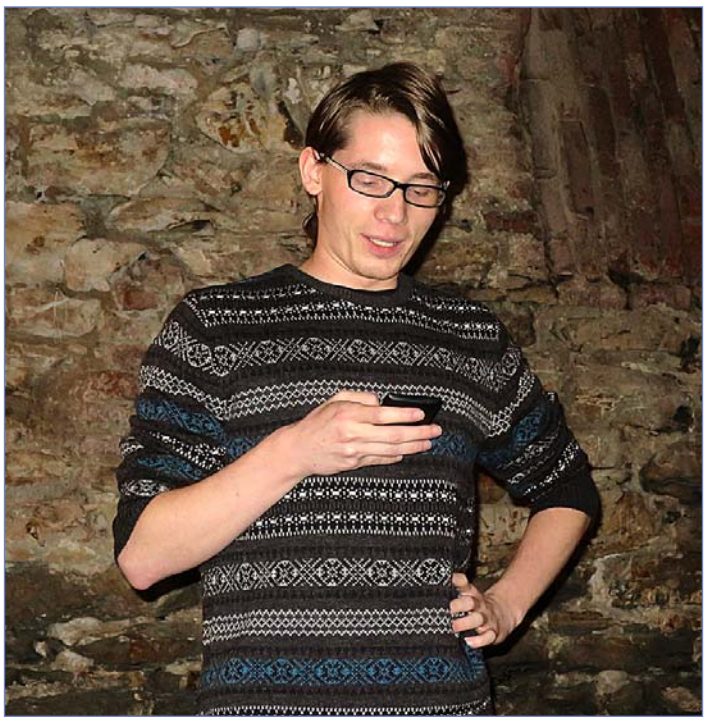

Václav Dvořák

Vít Janota

Václav Dvořák jr

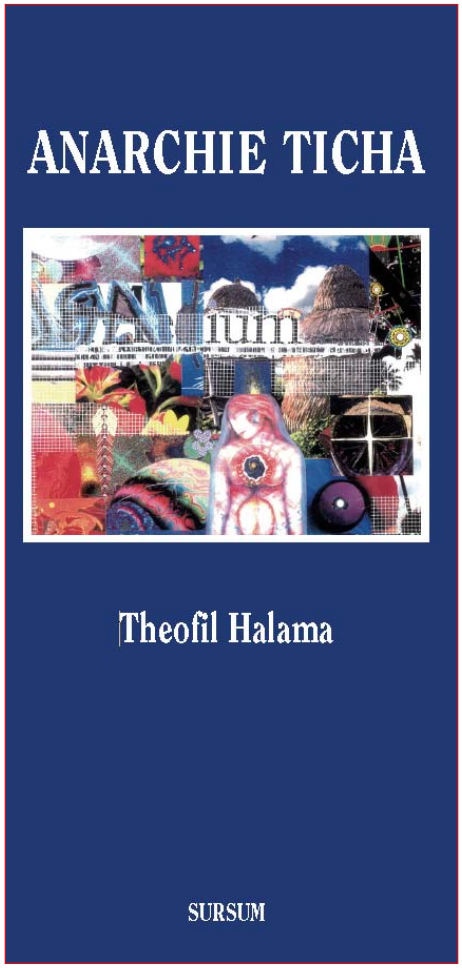
Hrad

2 x Theofil Halama

Na předvánoční knižní trh vstupuje básník **Theofil Halama** (1932) hned se dvěma svými novými sbírkami: **Anarchie ticha** s příznačným podtitulem Na sklonku jedné civilizace a **Lesk vln a ocele**. Obě vydalo tišnovské nakladatelství Sursum .

Halamovi, rodáku z českého Těšínska, obul osud toulavé boty, a tak přes Vídeň a Řím doputoval v roce 1970 až k Pacifiku, kde mj. delší čas žil ve městě Monterey, proslulém jazzovým festivalem, ale především Johnem Steinbeckem a Robertem Louisem Stevensonem. Daleko to odsud není ani k Jestřábí věži Robinsona Jefferse. A tak trochu jeffersovským viděním světa dýchá poezie Theofila Halamy: „ Odkud pochází duha / když atomy jsou bezbarvé / a molekuly nemají tvar ... Z modrého svetru nebes / jako šedivé deště padají // milostné

aeroplány // aniž svatební podvazky / výzvědných družic zaručují / dočasné soukromí hvězd // Na konci takových cest / země spíš vychrlí / posvátný oheň / než plané růže // Sopečná láva má asi nejblíž / k dědičné barvě / kůže“

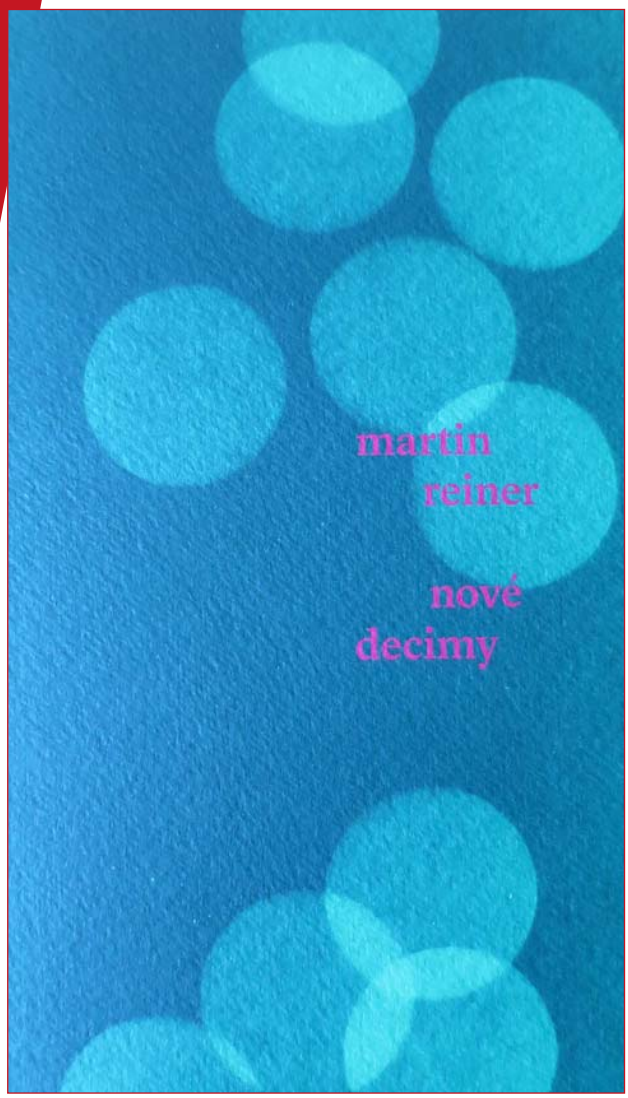
Básník žije střídavě v Kalifornii a na Havaji. Jeho knížky vycházejí v Praze, Brně, New Yorku a letos tedy opět v Tišnově. Jeho nejnovější poezii provází Jondřich Zogata takto: „Básník listuje představami na břehu Tichého oceánu.

Obrací stránky a listy vln, dýchajících modří a temnotami nesnesitelných bouří a klamavého ticha. Nalézá v nich zlaté a stříbrné rybky a ryby veršů, aby je vyslovil, obdivoval, zatracoval a splnil jim tři a více přání: Dětství, mládí, zralost. Jedno, na kterém kousku země. Poezie ovládá obsáhlejší měřítka iracionality. Včera, dnes, zítra. Všude…“

Milan Hrabal

Hrad

Martin Reiner: Nové decimy

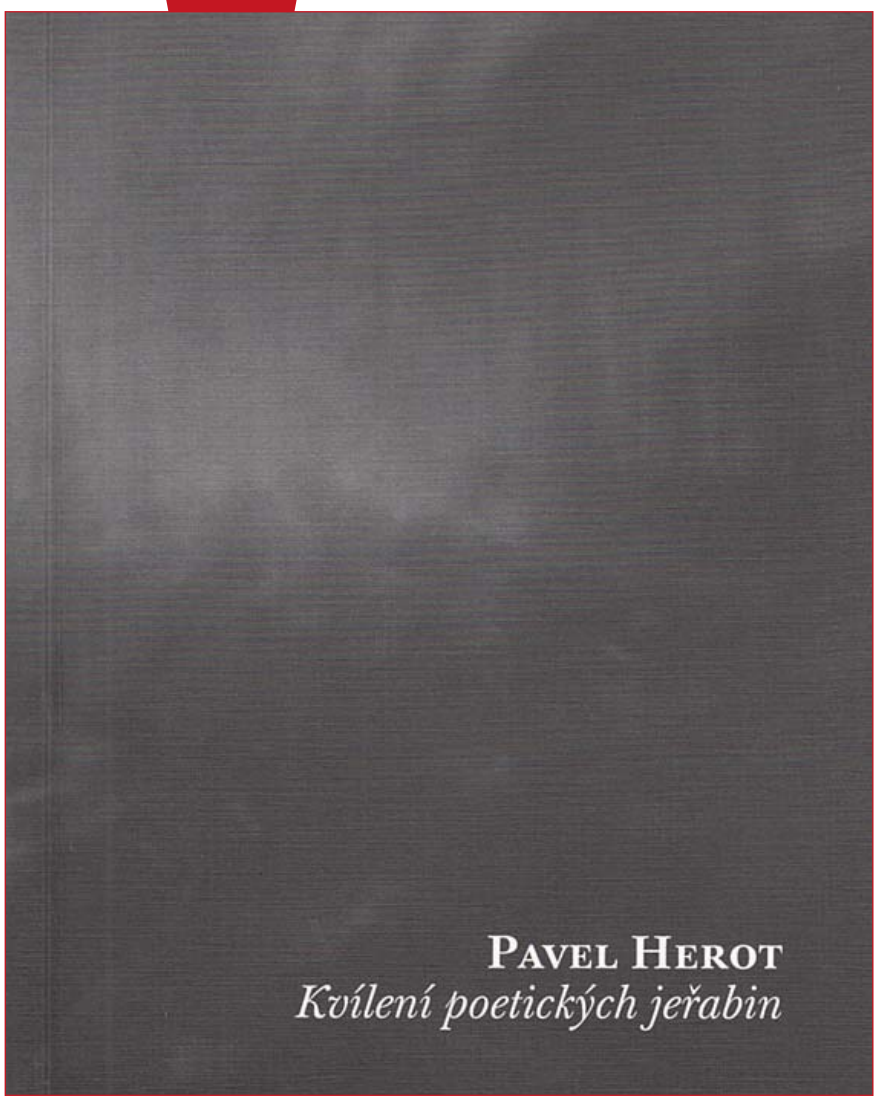

Odnepaměti se Martin Reiner pokoušel o to přitáhnout k literatuře pozornost. Loď literátů, setkání na hradu Bítově, festival Poezie bez hranic v Olomouci nebo kalendář aktů spisovatelů. Naposledy vyhlásil na Hithitu veřejnou sbírku peněžní ku podpoře vlastní sbírky básnické, kterou nota bene vydává ve svém nakladatelství. Mnozí se durdili, další nakrknuli, prostě Reinerovi skočili na špek. Stalo se, co zamýšlel, a sice že se o Nových decimách diskutovalo ještě před jejich vydáním.

Hrad

Pavel Herot: Kvílení poetických jeřabin

Nová sbírka Pavla Herota vychází v nakladatelství Ears&Wind Records.

Dívčí kalhotky spí v hedvábné posteli cenzury

už nám tu zase kvetou jeřabiny
místo konopí – místo marihuany
už nám tu zase kvetou jeřabiny
v souladu s §188a trestního zákona
platného od prvního července 2002

opravdu se mi to nezdá
ležím na dece a vedle ní láhev od vína
schován u rybníka kousek od rákosí
ve kterém převléká se dívka
jejíž nahá prdelka efektivně se brání
sledovanosti mých očí
Srdce sluncem a smutkem je zalito
připomínající mi
abys nechodila ještě tak brzy domů
a já nemusel po celý zbytek dne
přemýšlet proč už nemůžu psát
básně o marihuaně i svobodě

Nebo proč znovu se musím bát policajtů
co nezazvoní ale rovnou vykopnou mi dveře
a potom mě ten jejich rudej anton
odveze rovnou tam do té tvé prdele
co oblékla se do kalhotek z konopí
aby mi vzkázala

Že fízlů se dneska už nemusím tak bát
nebo se schovávat v prošedivělém loubí
že všechno nemusí zase být v řiti...

strach má jen ten kdo se bojí
A ty klidně piš co si myslíš
Klidně piš
Piš o prdeli i o svobodě
Konopí i pocitu viny

To ti vzkazují marihuanou zkouřené
jeřabiny

Hrad

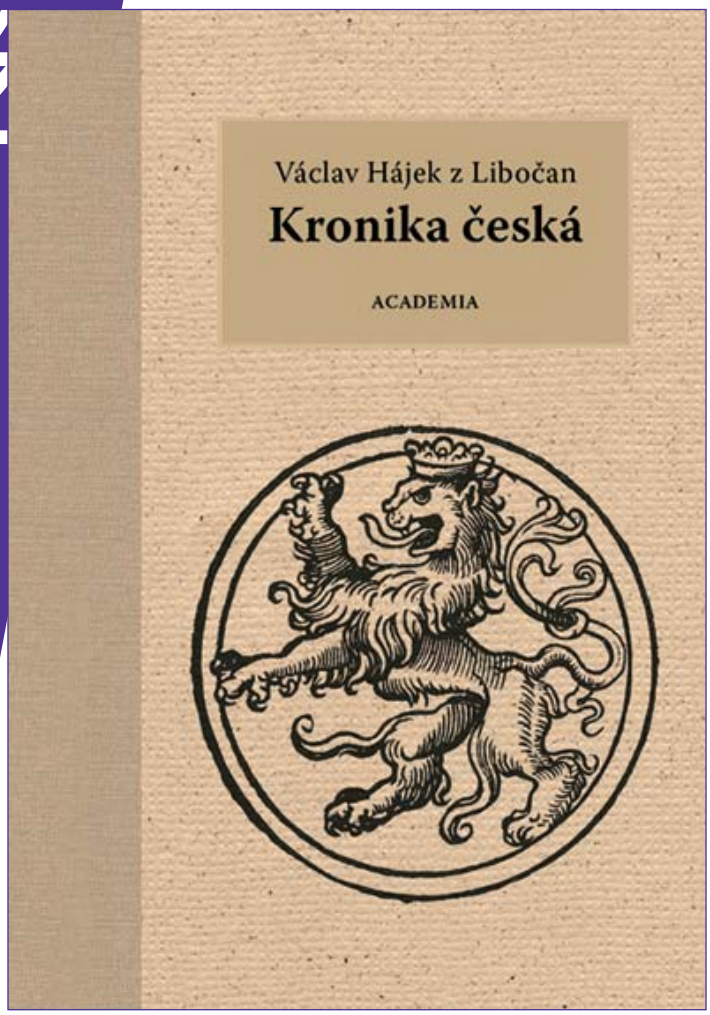
Michal Šanda: Autorské poznámky k divadelní grotesce Sráči

Vlak projede bez zastavení nádražím a řítí se deštěm zkrápěnou krajinou neznámo kam. Cinkání esemesek. Překřikování se do mobilů. Mezi cestujícími se v přeplněném vagónu počíná šířit tekutá nenávist. Experimentální novela v tragikomické zkratce popisuje charakteristické znaky dneška: nárůst bezohlednosti, což má za následek ubývání tolerance.

Nakladatelství Academia doporučuje

Václav Hájek z Libočan: Kronika česká

Hájkova Kronika česká, poprvé vydaná v roce 1543, patřila až do 19. století k nejčtenějším a nejoblíbenějším česky psaným knihám, i přes tvrdou kritiku, které ji podrobil v druhé polovině 18. století historik Gelasius Dobner. Hlavně v 19. století Kronika poskytla látku mnoha novodobým českým autorům i výtvarným umělcům. Většina starých českých pověstí žije dodnes v obecném povědomí právě v podobě, kterou jim vtiskl Hájek.

Dobner, Dobrovský a další Hájkovi vytýkali především volné nakládání s prameny a smyšlenky v částech o nejstarším období českých dějin. Postoj dnešních historiků k Hájkovi je příznivější, oceňují především pramennou hodnotu pro období blízké autorovu životu. Největší předností Kroniky české je však autorův mimořádný vypravěčský dar, který založil vztah k české historii u mnoha generací čtenářů.

Práce Jana Linky je nejúplnější edicí Hájkovy kroniky (starší edice z 1. poloviny 20. století nebyla dokončena, v roce 1981 vyšel pouze výbor). Obsahuje kompletní transkripci textu a na připojeném CD rovněž jeho transliteraci, dále rejstříky (osob a míst), diferenční slovníček, ediční poznámku a doslov Petra Voita.

Léta tisícího stého devadesátého II.

Jindřich biskup maje po sobě některé pány české, shromáždil lid městský, velmi pilně kázal osazovati v lesích silnice a ty škůdce zemské, kteříž se Přemysla přidrželi, kázal jímati, a kterézkoli zjímali, všech kázal podávati do vězení na Vyšehrad a tu jích mnoho u vězení držáno bylo. Přemysl znamenav, že Bohomil Dobrovodský nejvíce proti němu radí biskupovi, i počal jemu hradu Ruzyně dobývati, domnívaje se, že by se tam Bohomil schoval. Biskup to uslyšev, hned lidu okolo pěti set sebral a rychle je poslal retovat[1] Ruzyně. Přemysl vida je zdaleka, jích nedočekav, ale kázav rychle zatroubiti, sám s předními pryč pospíšil. Biskup kázal za ním pospíšiti, a tak jej Pražané honili až do Kročihlav a tu jeho všudy vůkol oskočili.[2] Ale on se svým mečem statečně bránil, až jích tu několik dosti znamenitých zabil, a vybiv se z ních, mocně ujel. Biskupovi a Pražané za ním jeli ustavičně, tak až jej ven z země vyprovodili.

Hrad Ruzyně

Přemysl znaje, že v Čechách nic nemůž prospěti, obrátil se do Německých zemí a tam s svými drábY[3] loupežem velikou činil škodu. Filip, kníže švábský, takovéhо plundrování a záhuby, kteráž se dála po vsech jeho, snésti nemoha, sebrav lid, Přemysla z Švábské země vyhnal, a kteréžkoli z jeho byl postižen, každého kázal oběsiti. |

na pout k svatému Jakubu do Kampostely jeti umínil. Ale když k císaři přijel, císař jeho napomínal, aby mu tu sumu, kterouž dáti slíbil, vyplnil. Biskup dal odpověď, že to chce, až se zase z Hispaný navrátí, rád učiniti a vyplniti. Císař nechtěl toho čekati, protož biskup musil se zase navrátiti do České země a tomu slibu dosti učiniti.

Téhož léta byli jsou v Čechách velicí dešťové a povodňové času podzimního, takže nemohli lidé vorati ani síti až do měsíce listopadu.

Roku toho svatba velmi slavná v Uherské zemi byla připravena. Neb král Emerik, syn Bélův, měl míti za manželku Konstancí, dceru krále aragonského. Ale když jsou pro ni slavní poslové uherští posláni byli, nic jsou nezpůsobili, neb taková věc byla papežem i císařem (nevím z jakých příčin) přetržena. Byl na tu svatbu pozván i Jindřich biskup a kníže český, kterýž slavně do Ostřehomu přijel, a tu uslyšev, že z té svatby nic nebude a že jest to všecko rozrušeno, zase se do Čech obrátil. A když skrze Moravu jel, Moravané na dvou místech jsou naň zálohu učinili. Ale však od některých věrných výstrahu maje, těch osidel jest pominul.

Moravané na biskupa českého

Léta tisícího stého devadesátého III.

Jindřich císař obeslal k sobě Jindřicha biskupa, kterýž poručiv spravování zemské Šebířovi a spravování kostelní Vitoslavovi, k císaři se obrátil a odtuď

Léta tisícího stého devadesátého IIII.

Někteří pak Čechové jsouce války žádostiví, pilně Jindřicha biskupa napomínali, aby sbera něco lidu, táhl do Moravy a nad těmi, kteříž jsou jej chtěli roku předešlého, když jel z Uherské země, úkladně zamordovati, aby se pomstil. Ale on jako muž dobrý nechtěl toho učiniti, a řka: „Bude-li vůle Boží, sám Pán Bůh nadními mstíti bude.“ Slyšíce to někteří, na biskupa se rozhněvali, rozličných naň příčin hledajíce, takže on chtěj neb nechtěj musil k tomu dáti své povolení, aby vojsko na Moravany sebráno bylo a hejtmanům poručeno,[1] a zvláště Bílkovskému z Rohožnice. To když se stalo, Čechové táhli vojensky do Moravy, ale však Jindřich přísně přikázal, aby žádnému žádné škody na té cestě nečinili, ani v Moravě, leč by se kdo nechtěl poddati. A tak v krátkém času všecka města moravská, hradové i tvrze Jindřichovi se poddali. Oň když to uslyšel, hned tam poslal, přikazuje, aby se do Čech pokojně navrátili, a oni bojovníci, ač nerádi, musili to učiniti.

Biskupu českému poddala se Morava

Tu již biskup chtěl se upokojiti a Pánu Bohu pokojně sloužiti, přikázav všemu lidu českému, aby se také upokojili. Vtom přijeli jsou poslové od císaře, Jindřichovi biskupu přísně přikazujíce, aby hned bez odtahův sbera vojsko, táhl sám osobně jako kníže český na markrabi srbského, odporníka císařova, a jej aby z té krajiny vyhnal a sobě ji osobil a mocně ji přispojil k knížectví Českému. Páni a vládyky, a zvláště nepokojní, rádi to slyšeli a z toho se radovali, ale biskup, ač toho nic vděčen nebyl, však nechtěje v tom rozkázaní císařova pominouti, sebrav lid z Čech i z Moravy, dvéma vojsky vtrhl do Srb a tam činil velikou škodu.

Biskup činil v Srbích škodu

Srbové takového bezpráví trpěti nemohouce, bránili se a Čechové i Moravané mnoho jích zbili. | Při tom také kostelův srbských mnoho vybráno, spáleno i rozbořeno, ježto[2] biskup nad tím velmi teskliv byl. Když se pak do Čech navrátil, kázal za ty mrtvé, kteříž jsou tam z Srbův, z Čechův a z Moravanův zmordováni, veliké služby a oběti činiti a sám svýma rukama hojné almužny rozdával. A kázav všech pánův a vládyk na sněm do Prahy povolati, za to jích snážně pro-

Biskup chtěl pokoji

[1] Vysvobodit.
[2] Obklíčili.
[3] Žoldnéři.

[1] Svěřeno.
[2] Takže.

sil, aby za jeho dnův byl pokoj zachován, připomínaje jím, jaká se škoda na kostelech i na klášteřích v Srbích stala a jací mordové křesťanstva — toho srdečně želel a plakal přede všemi, jích žádaje, aby se zaň Pánu Bohu modlili.

Toho také léta Kazimir, kníže polský, vedlé starodávního obyčeje na den svatého Floriana[1] chudým lidem slavný učinil oběd. Nazejtří pak sezval mnohé pány polské a s nímí vesel jsa slavně hodoval. Vtom příhodilo se, že jest on Kazimir divné a posměšné i nekřesťanské pohádky[2] biskupům o nesmrtedlnosti duší lidských vydával, že by duše z těl lidských vyšlé živy býti měly, radovati se aneb pekelnou mouku[3] trpěti, z toho veliký posměch čině. Při tom hodování první truňk přijav, maličko se napil a hned se převrátil a umřel. Nejistá věc psáti neduhem-li, či-li jedem aneb zvláštním Božím dopuštěním naň to přišlo. V krakovském kostele při straně v zděném hrobě s královskou poctivostí[4] pochován.

Kníže polský vnáhle umřel

Vše toho roku: Sešli jsou se páni Poláci k volení nového knížete a volili jsou z vůle jednostejné sobě za pána Lestka Bílého, staršího syna Kazimirova, v mladém věku a toho k spravování Fulkovi, biskupu krakovskému, a Mikulášovi hraběti poručili.

Léta tisícího stého devadesátého V.

Biskup maje pokoj v České zemi, kázal kostel svatého Víta znamenitě opravovati a oltáře v něm jinák předělávati a sám všecky předělané znovu světil. Rozkázal sobě dům krásný v Menším Městě pražském na břehu řeky Vhltavy postaviti a kaplu v něm velmi draze okráslenou k poctivosti Pánu Bohu a blahoslavené Marii Panně, rodičce jeho svaté, a tu uvedl zpěváky kůrní, aby všecky hodiny[5] tu pořád zpívali a ustavičně chválili Pána Boha a na Vyšehradě v kostele svatého Petra také službu Boží velmi rozšířil a služebníky kostelní poctivou živností opatřil a platy velikými nadal.

Biskupský dům v Praze

Hlad veliký v Čechách

Téhož léta byla veliká suchota v České zemi, skrze kterouž přišla drahota i hlad. Chudých lidí mnoho, zvláště ve vsech a při horách, hladem zemřelo a někteří šli k městům, prosíce chleba.

Biskupova opatrnost

To když bylo povědíno biskupovi, poslal po krajích České země a do vsí, aby hledáno bylo, mají-li kde sedláci zatvrdilí obilí v stodolách aneb na podlahách.[6] A kdežkoli bylo nalezeno, kázal bezděčně[7] mlátiti a obilí, což bylo přes potřebu toho hospodáře, rozkázal pobrati a dobře zaplatiti. A nahromáždiv tak obilí ze vší České země, i rozkázal mlíti a chléb péci a lidem chudým a nemocným i dětem pro jméno Boží[8] jej rozdávati, a tak mnoho chudých lidí zachoval, že jsou hladem nezemřeli.

Roku toho Rikardus, král englický, a Filip, král francký, spolu vešli v smlouvu a v dokonalé přátelství a s nímí Robert z Flandrý a jiných mnoho, a shromáždivše mnoho lidu, pustili se po moři na ta místa, kdež jsou prvé byli. A odtuď majíce příhodný vítr, táhli na lodech až k Cypru a přistáli k břehu

Tažení k Jeruzalému

[1] 4. 5.
[2] Smyšlenky.
[3] Muku.
[4] Poctou.
[5] Hodinky — modlitby předepsané pro jednotivé části dne.
[6] Půdách.
[7] Nedobrovolně.
[8] Zadarmo.

u Bafí a někteří z ních u města Salamis. A tu spravivše se,[1] pustili se do Syrý a tu s svými lodími k břehům přistáli u Laodiky, města dosti velikého, kteréhož hned, vskočivše tam, dobyli a jeho se zmocnili a tu pevně se zavřeli, odtuď činíce v Syrské zemi i okolo Jeruzaléma sjezdem[2] toliko veliké škody. A tak své město Laodiku pilně špíží opatrovali. |

Léta tisícího stýho devadesátého VI.

Jindřich biskup, jenž byl na místě knížete správcí země České, slyše o tom, že by Přemysl kníže žádostiv byl správy České země, chtěl jemu rád toho knížectví postoupiti, ale páni a vládyky nikterakž k tomu svoliti nechtěli. Biskup obávaje se, aby za času jeho spravování v té zemi nějaké nebyly nevole a krev křesťanská aby vylévána nebyla, zprávu o tom maje, že Filip a Rikard, králové křesťanští, mnoho měst okolo Jeruzaléma zdobejvali a soldan, král egyptský, že se jím statečně brání, takže nemohou Jeruzaléma dobýti, i sebrav mnoho lidu českého, umínil těm králům jeti na pomoc. Ale dřív než z Prahy vyjel, příkrou nemocí byl obtížen, takže toho, což umínil, nemohl vykonati. I rozkázal ten lid rozpustiti a službu jím zaplatiti za tři měsíce, a nadto kázal jednomu každému dáti jeden zlatý.

Téhož léta v krajinách Vlaských velicí a častí dešťové prší a spolu s nímí kroupy, ledové i velké kamení padalo a velikou činilo škodu lidem i hovadům.

Roku toho také ten lid sběřičný, kterýž byl v Natalí, v Bithyný a v Pamfilí, totiž Arménové, Arabové, Saracenové i Turci, přeplavujíce se přes Pontické moře, a zvláště u Helespontu, činili veliké škody křesťanům v Europě, a zvláště v Trací a v Romaný okolo Trajanopole a Konstantinopole, ježto[3] císař řecký Isacius Angelus, kterýž byl na Konstantinopoli, měl nad tím velikou těžkost, nýbrž[4] obával se takových houfních sjezdův a někdy časem domníval se, že i na Konstantinopoli bezpečen není, ač měl peněz dosti, ale lidu málo, protož kázal město to slavné pilně opatrovati a brány jeho pevně zavírati.

Císař řecký bál se pohanův

Léta tisícího stýho devadesátého VII.

Petr, kardinál kostela Panny Marie, jenž slove Na široké cestě, od papeže Celestina z Říma jsa poslán, přijel do Čech. Jindřich biskup, ačkoli nemocí byl velmi obtížen, však proto[5] vynésti se proti němu rozkázal a zástup veliký prelátův, kanovníkův, opatův, kněží, mnichův i žákův, také i lid obecný okolo něho šel, a tak učinivše poctivé vítaní, jej slavně do Prahy uvedli, a to bylo na konec masopustu.

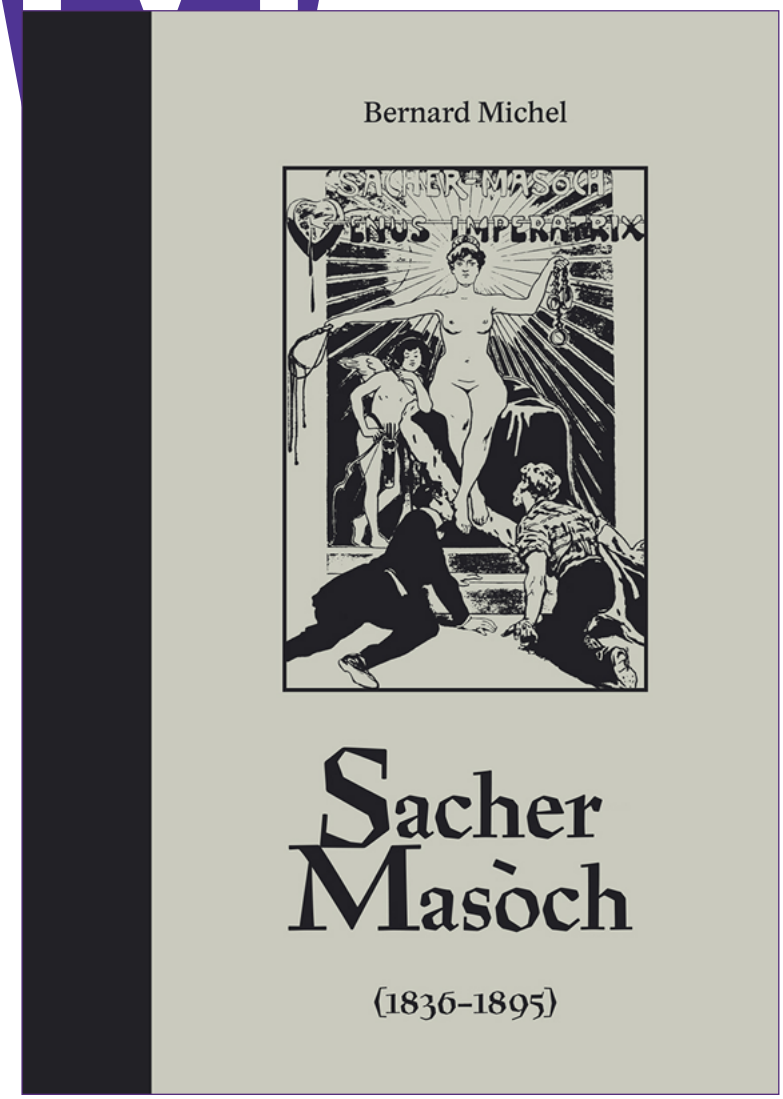
Kardinál přijel do Prahy

V postě pak při suchých dnech postních[6] s dopuštěním biskupovým ten kardinál světil žáky na kněžství a přitom mimo obyčej první ustanovil jím řád a právo, jím rozkazuje, aby každý z ních čistotu zachoval až do smrti; pakli by se který z ních tak nezachoval, ten aby v pokutu papeži upadl a mše aby dotuď neslouží, až by byl o to papežem ohledán a rozvázán[7] a papež až by jemu zase čistotu navrátil.

[1] Připravivše se.
[2] Nájezdy.
[3] A proto.
[4] Ba dokonce.
[5] Přesto.
[6] Zostřený půst ve středu až sobotu po první postní neděli.
[7] Rozhřešen.

Nakladatelství dybbuk chystá

Bernard Michel: Sacher-Masoch

Rakouský spisovatel a novinář Leopold von Sacher-Masoch (1836–1895) se narodil do římskokatolické rodiny rakouského státního úředníka v tehdejším haličském Lambergu, dnešním ukrajinském Lvově. Po studiu práv, historie a matematiky ve Štýrském Hradci se vrátil do rodného města, kde se stal profesorem; postupně však exaktní vědy opustil a věnoval se literární dráze.

Je autorem řady povídek a románů, z nichž nejvýraznější je rozsáhlá dvoudílná sbírka povídek Das Vermächtnis Kains I, II (1870, 1877, Odkaz Kainův I, II), obsahující i erotickou novelu Venus im Pelz (Venuše v kožichu), jíž se nejvíc proslavil. Splétá v ní témata ženské dominance a sadomasochismu se silně autobiografickými prvky sexuálních fantazií a fetišů: Severin požádá Wandu von Dunajew, do níž se zamiloval, aby se stal jejím otrokem, přičemž podstupuje stále více degradující a ponižující jednání z její strany.

To mělo obraz v autorově vlastním životě, jehož smlouva s baronkou Fanny von Pistor zavazovala k tomu se na šest měsíců stát jejím otrokem, ona naopak byla nucena k co nejčastějšímu nošení kožichu, zejména pokud se cítí nelítostně a krutě.

Mezi další jeho díla patří například Falscher Hermelin (1873, Falešný hermelín), Die Messalinen Wi-

Bernard Michel (1935, Paříž–2013, Meaux), francouzský historik věnující se středoevropským dějinám. Přestože svůj zájem nejdříve soustředil na Maďarsko a v roce 1970 obdržel na Sorbonně doktorský titul za práci o finančních dějinách Rakouska,

ens (1873, Vídeňské mesalíny), Galizische Geschichten (1875, Haličské příběhy), Judengeschichten (1878, Židovské příběhy) nebo Die Schlange im Paradies (1890, Had v ráji).

Vedle Odkazu Kainova píše Sacher-Masoch na obživu množství krátkých povídek, které může prodat do novin, než je sebere do svazku. I on je se svým perem odsouzen k nuceným pracím: scény ze života hereček, ze života v Haliči; nevyčerpatelným zdrojem námětů jeho povídek jsou dějiny. Jejich úroveň nutně kolísá, ale občas se objeví i perly z rodu Venuše v kožichu. Ve sbírce Milostné příběhy z různých dob (1874) se tak objevují pozoruhodné obrazy žen.

V Juditě z Białopole v Haliči se žena bohatého židovského obchodníka Abrahamka roku 1675 rozhodne bojovat proti Turkům, kteří město obléhají. Vypraví se do nepřátelského tábora oznámí pašovi, že se mu přišla oddat výměnou za svobodu pro město. Protože ji její žárlivý manžel do tábora následoval, vymůže si na pašovi, že se stane jejím otrokem. To všechno je však jenom lest, aby splnila své poslání: v noci pašu zabije a uprchne s manželem do města. Białopole je zachráněno.

Ještě překvapivější postavou je bohatá hraběnka Alžběta Nádasdyová ve Věčném mládí, jehož děj se odehrává v Uhrách sedmnáctého století. Tato žena neobyčejné krásy, kterou si uchovává přes svůj věk (vypadá na dvacet, ačkoli je jí padesát), láká do svého zámku mladé šlechtice, kteří jsou do ní zamilováni, a mladé komorné, venkovanky nebo aristokratické dcerky, jež okamžitě mizí. Mladý šlechtic Emmerich, který se do ní zamiloval ve Vídni, se stane obětí hraběnky a jejího krutého milce Ipolkara. Věčné mládí Alžbětě udržují lázně v lidské krvi a Emmerich je vydán na smrt.

„Se skřípěním starého železa se zeď rozestoupila a do komnaty vplula skvostná žena, vyrobená z oceli; leskla se jako naleštěné zrcadlo.

‚Tady máš nevěstu, kterou jsem ti přisoudila,' pravila hraběnka s ďábelským smíchem (…).

Ipolkar popadl nešťastníka nadlidskou silou, nadzvedl ho a vložil do náruče železné panny, která břemeno převzala a podržela.

Pak nohou stiskl knoflík v podlaze a neživá krasavice započala své dílo: z hrudi a horní i dolní části nohou se jí vysunuly tisíce ocelových čepelí a rozdíraly údy nebohého Emmericha, který viděl, jak z něj v purpurovém potůčku uprostřed záchvatů jízlivého smíchu Alžběty a Ipolkara pomalu vytéká krev. Za sténání a pláče vypustil v nevýslovných mukách duši.

Nádrž se vůčihledě plnila a hraběnka v ní už se zalíbením smočila holé nohy a chystala se odhodit kožich a sestoupit do kouřících vln, když tu někdo prudce zabušil na dveře.

‚Kdo je tam?' otázal se Ipolkar ohromeně.

‚Ve jménu krále, otevřete!'

‚Zrada, prchněte!' vykřikl Ipolkar."

Vidíme zde, jak Sacher-Masoch dokázal z tradičního tématu z maďarských dějin vytvořit obraz dominantní ženy, ze které se stane zlověstná vražedkyně mužů, a jak se mechanická žena stane dvojnicí své paní, aby s netečností kovu drásala těla jejích obětí."

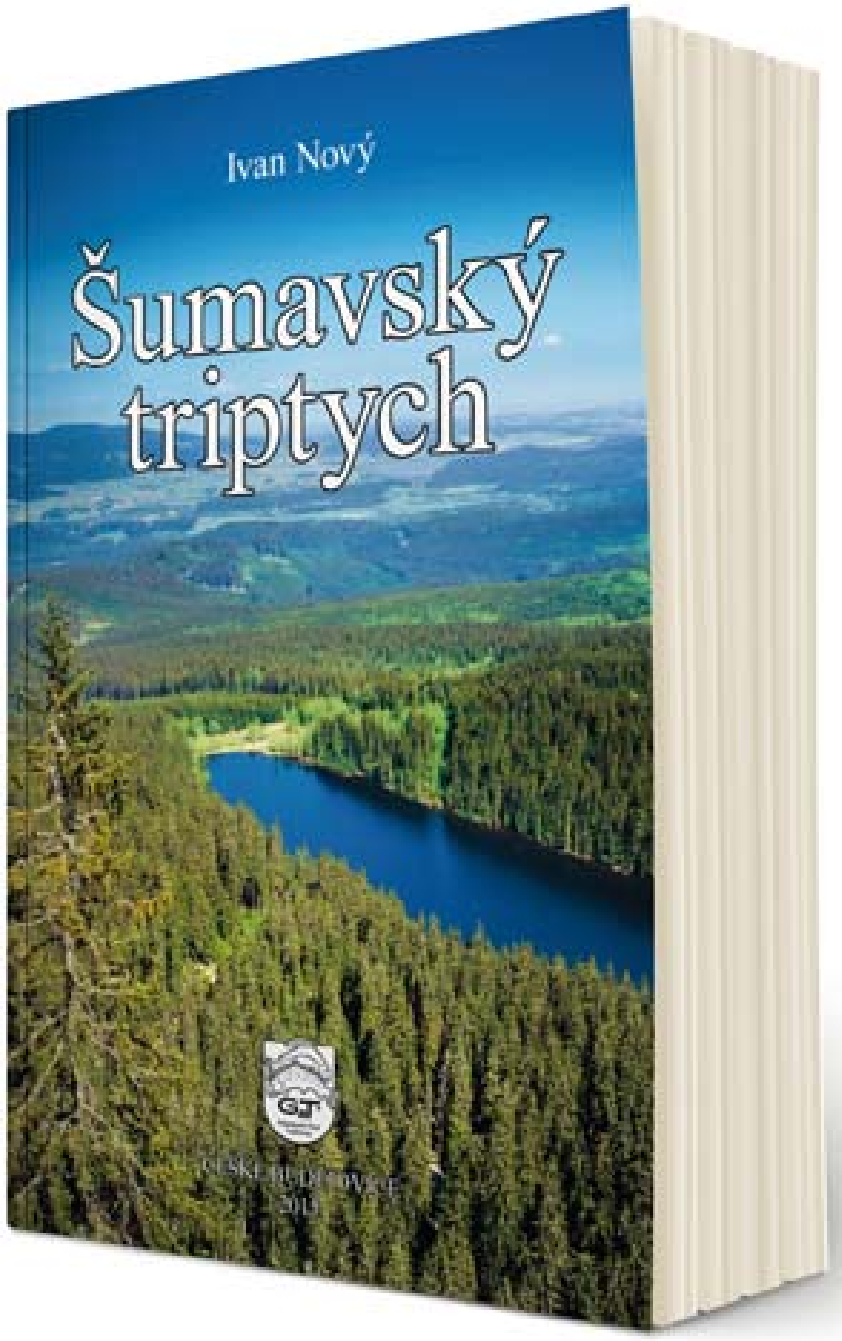
Z francouzštiny přeložil Jiří Našinec.

středobodem jeho celoživotní vědecké činnosti se staly české země. Ovládal několik středoevropských jazyků, v letech 1985–2003 byl emeritním profesorem na katedře středoevropských dějin pařížské Sorbonny.

MUŽ

Nakladatelství Karla Křivance právě vydává

Ivan Nový: **Šumavský triptych**

Až po 40 letech od svého vzniku vychází poprvé poutavá kniha povídek Ivana Nového: Šumavský triptych. Autor se zde na 266 stranách vyznává ze své lásky k Šumavě. Ve více než stovce povídek z lipenska a hornoplánska najdeme příběhy místních lidí, lesa, řeky, jezera a jejich obyvatel. Výrazná část povídek je věnována i šumavským houbám z pohledu mykologického znalce a labužníka. Jazykově velmi vyzrálé dílo ukazuje i na autorovy nemalé znalosti místní přírody, o které vede Nový i krásné filozofi cké úvahy, do nichž se občas promítají jeho životní peripetie.

Ivan Nový může být starším čtenářům známý jako autor několika knih pro děti: Rybářské toulky, Na rybářské stezce, Davídek, Skřivan v kabinetu. Autor, který byl mj. i aktivním účastníkem Vysočanského sjezdu, už nesměl v období normalizace působit ve školství a živil se pak jako dělník vrchní stavby ČSD. Šumavský triptych si psal do šuplíku a postupně ho sám v sedmdesátých letech vydával v samizdatu pro okruh svých nejlepších přátel. Nádherná poetika Nového díla jistě uchvátí i současného čtenáře s laskavým vztahem k Šumavě, který jistě rád přijme tento dar od málem zapomenutého autora, jehož můžeme svým způsobem považovat i za jakéhosi novodobého Klostermanna.

Kniha, vycházející v malém jihočeském nakladatelství Karla Křivance, je doprovázena ilustracemi Evy Kalendové a Michala Štěrby a stojí 299 Kč.

Ivan Nový může být starším čtenářům známý jako autor několika knih pro děti: Rybářské toulky, Na rybářské stezce, Davídek, Skřivan v kabinetu. Autor, který byl mj. i aktivním účastníkem Vysočanského sjezdu, už nesměl v období normalizace působit ve školství a živil se pak jako dělník vrchní stavby ČSD. Šumavský triptych si psal do šuplíku a postupně ho sám v sedmdesátých letech vydával v samizdatu pro okruh svých nejlepších přátel. Nádherná poetika Nového díla jistě uchvátí i současného čtenáře s laskavým vztahem k Šumavě, který jistě rád přijme tento dar od málem zapomenutého autora, jehož můžeme svým způsobem považovat i za jakéhosi novodobého Klostermanna.

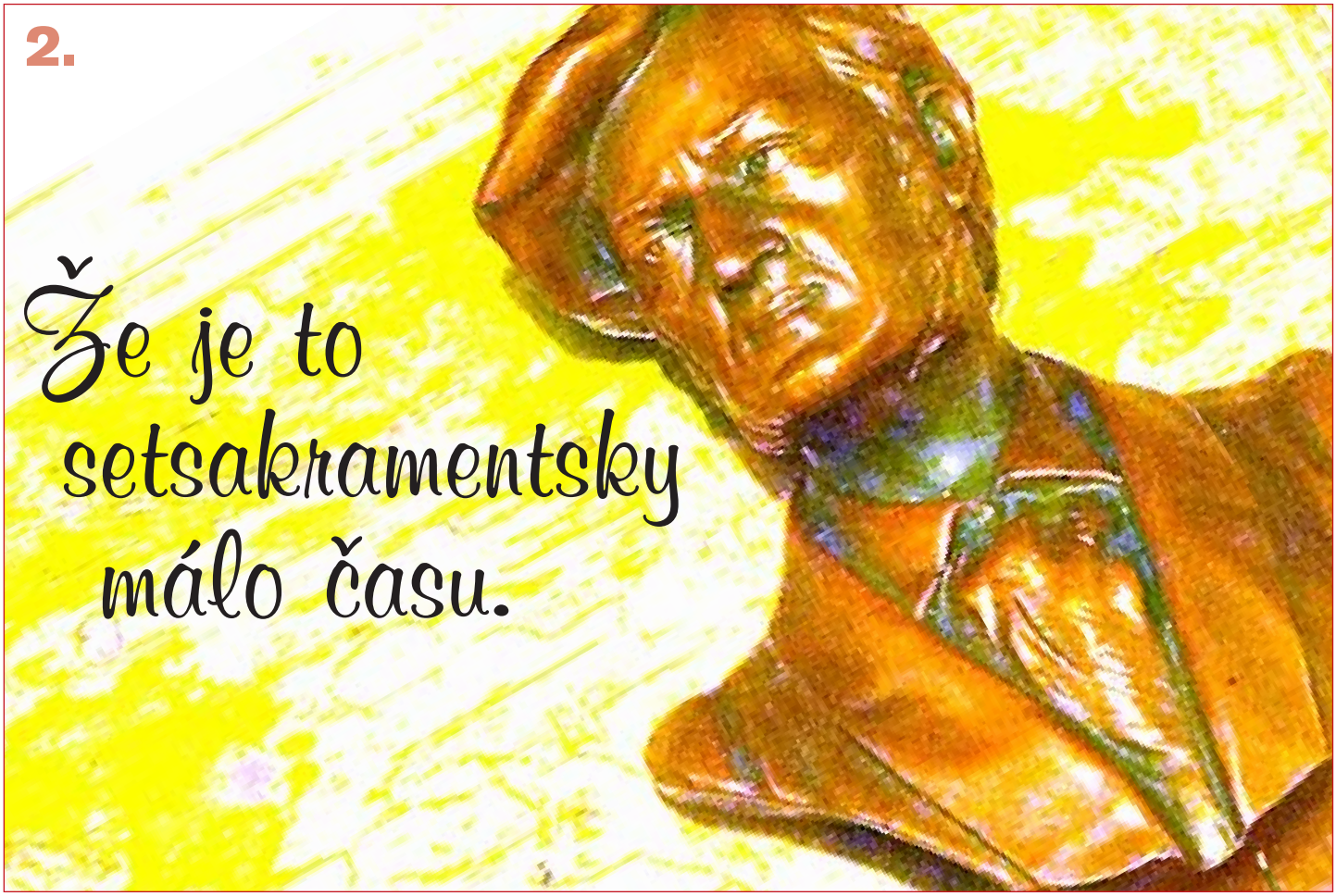
Muž Liszt a Wagner...

v Piešťanech

2.

3.

Stroj

Jak jsem pod stromeček dostal Reinera

Leopold Němec

Kromě toho záměrně uvádíte zcestnou nápovědu, která vážené milovníky literatury zavádí do slepé uličky. Žádný československý kapr si totiž nemůže pamatovat intervenci vojsk Varšavské smlouvy z 21. srpna 1968, protože ani jedna z okupačních armád nepoužila námořnictvo ani ponorkové loďstvo.

Čas od času dostane někdo nápad přitáhnout pozornost a upozornit na sebe. Oblíbené jsou zejména soutěže. Prim hraje televize, pak rádio Krokodýl a v těsném závěsu za nimi redakce těch pestrobarevných a tak duchaplných časopisů. Serioznější periodika zatím pokulhávala. Až jednou před vánocemi mělo takové vnuknutí i jisté brněnské nakladatelství. Proč by ne. Vyhlásili tedy „vánoční soutěž se starým kaprem“. V podmínkách soutěže stálo:

„Vážení milovníci literatury,
chcete-li na Vánoce potěšit své blízké dobrou knihou s autogramem, zúčastněte se naší soutěže o 10 knih, *Plachý milionář přichází*. Stačí správně a rychle odpovědět na otázku o kaprovi.

Víte, že kapr je překvapivě dlouhověký tvor? Kdyby nebyl v mládí vyloven a sněden, mohl by žít i tak dlouho jako naši spisovatelé. Zkuste odhadnout, kolika let se tato ryba může dožít. Tedy: Jaký bývá uváděn maximální věk kapra obecného?

Napovíme, že nejstarší kapři pamatují ještě intervenci vojsk Varšavské smlouvy do Československa.“

„Jářku,“ řekl jsem si, „lehká otázka, snadná výhra.“ Tak jsem jim napsal:

„Vaše vánoční soutěž se starým kaprem je špatný marketingový trik. a jednak proto, že na vaši otázku lze sice správně odpovědět, nikoliv však rychle, protože je to otázka těžká i pro rybáře, natož pak čtenáře, a jednak proto, že knihu Plachý milionář přichází jsem jako dlouholetý klient dostal k svátku od své banky. Kromě toho záměrně uvádíte zcestnou nápovědu, která vážené milovníky literatury zavádí do slepé uličky. Žádný československý kapr si totiž nemůže pamatovat intervenci vojsk Varšavské smlouvy z 21. srpna 1968, protože ani jedna

z okupačních armád nepoužila námořnictvo ani ponorkové loďstvo.

Rovněž poznámka o tom, že kapr by mohl žít i tak dlouho, jako naši spisovatelé, není nic jiného než klička. Neuvádíte totiž, kteří spisovatelé. Dobří nebo špatní? Živí nebo mrtví? Jen namátkou Wolker, Vrchlický, Zápotocký, či Viewegh, Reiner nebo Ohnisko. Hranice mezi dobrými a špatnými spisovateli se táhne napříč celým spektrem živých i mrtvých a z pohledu soutěžícího je velmi nezřetelná, a po hříchu, časem i pohyblivá.

Z uvedených důvodů se domnívám, že vaše soutěž není vůči čtenářům příliš korektní a laskavá. Navíc skutečnost, že vánoční tradice velí kapra, který je vlajkovou lodí staletého českého rybníkářství, usmažit a sežrat, tak z pohledu této české ryby je vánoční soutěž o stáří kaprů až morbidní.

Předpokládám, že kvůli pravdivosti a upřímnosti mé odpovědi na soutěžní otázku, dobrou knihu s autogramem autora nevyhraji (ostatně tak to v Čechách chodí). Spokojím se tedy i se špatnou knihou bez autogramu, za což vám předem děkuji. Knihu bych dal pod stromek našemu starostovi. Tím bych na Vánoce potěšil i své známé. A to je důvod, proč jsem se soutěže zúčastnil.

Přeji hezké a veselé Vánoce.“

Jak rychle jsem to odeslal, tak rychle jsem na to zapomněl. Až přišla odpověď:

„Vážený pane Leopolde,
děkujeme za originální komentář k naší soutěži. Maximální věk kapra obecného odborníci odhadují na 40–50 let. Ačkoliv tato cifra ve Vaší odpovědi nepadla, uznáváme, že Váš příspěvek je v jiném ohledu natolik důkladným rozborem zadaného problému, že jsme svolni udělit Vám vypsanou odměnu. Budete-li tedy mít zájem, napište nám prosím adresu, na kterou je možno knihu zaslat. Vzhledem k datu však nejsme schopni zaručit, že výhru bude možno položit pod vánoční stromek.

Ještě jednou děkujeme za Vaši přízeň a rovněž Vám přejeme klidné Vánoce.“

Nerad kupuji zajíce v pytli, natož kapra. Ale co jsem měl dělat? Nezbývalo, než poděkovat:

„Jsem rád, že jste k mé odpovědi na soutěžní otázku takto přistoupili. Chtěl jsem otestovat smysl pro humor a nadsázku u vás v redakci. Obstáli jste na výbornou. Samozřejmě knihu rád přijmu a vůbec nevadí, nebude-li ležet pod stromečkem.

S napětím budu očekávat váš dárek. Těším se i na nové knihy z vašeho nakladatelství, sem tam si koupím nějakou poezii. Přeji krásné sváteční dny Vám i Vašim kolegům.“

A skutečně. Dva dny před štědrým dnem kniha i s podpisem Martina Reinera dorazila. Ještě než jsem zabil, usmažil a snědl vlajkovou loď českých rybníkářů, měl jsem knihu přečtenou. Na to, že byla zadarmo, je bezvadná. Starosta nic nedostane. Ostatně, ani by se to nehodilo, když ten podpis je pro mne. Ještě by se chlubil knihou s cizím peřím. I ten název by se ho mohl dotknout. Knihu jsem tedy pěkně zabalil a pietně uložil doma pod stromeček. Po rozbalení dárků mi moje snachy s potutelnými úsměvy kladly zvídavé otázky, od koho že tu knihu mám, a jestli je to pravé jméno. Radost mi to nezkalilo, ale spolehlivě naštvaly svoji tchýni. S pýchou, leč dojetím přiškrceným hlasem jsem jim blahosklonně odpovídal: „Od Martina, copak neumíte číst?“

„Tak přátelé z Dobré adresy, vánoce jsou na krku, nějaká soutěž by nebyla? Třeba bych tentokrát mohl vyhrát knihu o nějakém chuďasovi, který odchází.“

Hezké vánoce.

Ještě by se chlubil knihou s cizím peřím. I ten název by se ho mohl dotknout. Knihu jsem tedy pěkně zabalil a pietně uložil doma pod stromeček. Po rozbalení dárků mi moje snachy s potutelnými úsměvy kladly zvídavé otázky, od koho že tu knihu mám, a jestli je to pravé jméno. Radost mi to nezkalilo, ale spolehlivě naštvaly svoji tchýni. S pýchou, leč dojetím přiškrceným hlasem jsem jim blahosklonně odpovídal: „Od Martina, copak neumíte číst?“

Stroj

Od narození do smrti
Serhij Dzjuba

Něco o lásce pravého neprofesionála

Abychom mohli porozumět poezii, potřebujeme ticho.
Nikoliv náhlá, nadrobno nakrájená kolečka pauz,
kdy se cítíš jako ulovená příšerka,
která dokáže hrát jednou rukou na klavír
a druhou rozbíjet židli.

Znáte ticho, které připomíná modlitbu?
Nápoj ze samoty a bolu, kterému se u nás říká klid?
Miluji takové ticho,
básně mé ženy Táni
a moudrou poezii Liny Kostenko.

Nebohé mladé poetky z počátku století!
Často jen předvádějí mládí.
Nejkrásnější ruce jejího veličenstva Ženy,
nastavené celému světu k polibkům –
to sice už není jen láska, ale ještě to není veliká poezie.

Duše filosofa je upřímná i nedotčená jako hudba.
Miluji Boha, a cítím jeho přítomnost
dokonce i v přecpaných trolejbusech.
Proto málo chodím do kostela.
Zvlášť ne o velkých svátcích. Je to tam marné.

Zdá se mi o Něm. Neustále na Něj myslím.
Rád se s ním hádám,
Souhlasím a vyjadřuji se jinak.
On přece taky trochu rozumí dramaturgii.
Mám chuť dozvědět se o posledním okamžiku svého života!

Víc myslím jen na Táňu.
Ano, rád miluji.
Říká se, že na tomto světě
nelze být profesionálem zároveň v milování i poezii.
Takže jsem skutečný neprofesionál.
Dokonce miluji také Ukrajinu – aby ji šlak trefil!
A miluji svůj Černihiv,
přestože tady bydlí spousta chamtivých a závistivých lidí,
a není tu Beethovenovo náměstí
ani Chopinova ulice.

Možná v těchto smutných dobách
licoměrné politiky
a hořkého zápachu občanské války
nesmí básník sklouznout do fistule,
žít na Zemi ale i ve Vesmíru.

Ale já málokdy přistoupím
na to univerzální „nesmí“,
protože se mám dost rád.
Ještě to tak! Mám tolik kladných vlastností:
jsem dobrý, víceméně talentovaný a velmi skromný.

Rád si představuji,
jak si mě jednou vybájíte.
Třeba jako loutku,
která uměla mluvit a znala základní pocity
v čase od narození do smrti.

Možná zatoužíte nechat si mě na památku –
jako akvárium rybek s krátkou pamětí.
Rozdmýchám aspoň jedno z vašich přání,
nebo skočím ze své slonovinové věže
do vašeho skutečného světa?

Někdy byste vypili i to nejhorší víno
a lehli si do postele, lhostejno s kým.
Někdy si připadáte jako rezavé auto,
osamělí, jako naše Země
v předvečer druhé Potopy.

Pak mi možná budete trochu závidět,
mně, kterého milovalo a nenávidělo tolik jiných lidí.
Zkrátka usoudíte, že jsem nikdy nebyl hromadou šrotu.
Jednou si mě určitě vybájíte...
A nebude to pravda.

Stroj

• • •

když není doma co číst
volám babičce
nyní ji volám v neděli
20. září v roce 1964
a nedočkavě se ptám
zda jsem se už narodil

babička se nediví možná Nejvyšší
docela ji to baví
i když jenom praží semínka
a voní to až ke mně

ne nenarodil
ale nač spěchat
v neděli se rodí
jenom prostořecí lidé
chce aby si mě hřeby
vážily

trochu s babičkou mlčíme
každý o tom svém
oba nás bolí srdce
ale mně je líp
protože jsem přeci jen mladší

děkuji babičko kdo jiný by mě
dnes dojal
a ona má v očích slzy
na zdraví
děťátko

pokládám sluchátko zdá se mi
jako bych mluvil s andělem
každopádně je dobré mít
aspoň jednu babičku

bylo by potřeba také
navštívit hrob

• • •

Natřeli mě
jinou barvou
a teď se cítím
jako svobodná matka,
která není ničím vinna,
ale musí se stydět
za vše, co se stalo.

Přesto se za toho,
kdo mě může mít rád
takovou, jakou jsem,
vdám
s ještě větší vášní
a radostí, protože opravdu
budu milovat každého z vás:

Jako jedinečného a
neopakovatelného, dosud
neposkvrněného a tedy
obestřeného hlubokým
a kouzelným tajemstvím.
Pokaždé vás budu svádět,
jako vytoužená dívka!

Budu se stávat vámi
a na všech toulkách
budete mít kousíček
mé duše.
Budu se za vás modlit,
jako jeptiška, až
jednoho dne

ucítím, jak se znovu
dotýkáte mého pružného
a nezkrotného
těla. Vždycky budeme
spolu! A teď si vezměte
své kufry a vyrazte
do naší budoucnosti.

Aby se nestalo,
že se mezi nás
dostanou nějaké koleje a nástupiště.
Nezapomeňte:
jste nejlepší!
To říkám já, vaše
stanice „Černihiv“.

Ukrajinský básník, prozaik, publicista, rozhlasový dramatik, autor dětské literatury, překladatel, kritik a občanský aktivista Serhij Dzjuba se narodil 20. září 1964 v Pyrjatynu v Poltavské oblasti Ukrajiny. Vystudoval Fakultu žurnalistiky Kyjevské státní univerzity Tarase Ševčenka. Je předsedou Mezinárodní literárně-umělecké akademie Ukrajiny, která sdružuje spisovatele, překladatele a vědce ze 45 zemí světa. Je čestným profesorem Luckého ústavu rozvoje člověka Univerzity Ukrajina. Od roku 1996 je členem Svazu spisovatelů Ukrajiny. Je laureátem mnoha mezinárodních cen.

Napsal 55 knih věnovaných své manželce Teťaně. Díla Serhije Dzjuby jsou přeložena do 56 jazyků a vyšly v 32 zemích, mj. V USA, Velké Británii, Francii, Švédsku, Bulharsku, Polsku a Kazachstánu.

Žije a pracuje ve městě Černihiv, ležícím na stejné zeměpisné šířce jako Londýn nebo Stonehenge. Městu náleží prvenství v žebříčku měst s nejšetrnějším životním prostředím.

Zamiluj se do mě v sobotu

...

Seznámili jsme se
ve vybydlené kuchyni
na studentských kolejích,
ale zdá se mi,
že jsem tě vždycky znal z chrámu.

Nerozumím modlitbám,
křižuji se a jsem blažený,
protože se dívám na Ježíše
a vidím Tvoji tvář.

Jste si překvapivě podobní!
Kdo jsi?
Možná celý život
ponesu kříž
toho velkého a úchvatného
tajemství?

Když jsem se do Tebe zamiloval,
našel jsem Jeho,
ale koho z vás mám teď
milovat víc?

• • •

Táně

Duše je jako housle: zapadá prachem
A trpí ve vysokých tónech.
Ty jsi struna – nemysli na léta,
Zamiluj se do mě v sobotu.

Duše je jako rým: stále hledá slova,
Cestuje z básně do básně.
Ty víš: pohoda je tam, kde nejsme my.
Nejsme v Paříži ani v San Remu...

Odpočiň si – neutrhnu tě jako kytku.
Mám jenom čupřinu od Odyssea.
Duše chce totéž, co božstvo,
Aby se k ní někdo pomodlil.

• • •

Všechny touhy žen po svobodě.
Jsou nezadržitelné jako vody Golfského proudu.
Ženy se třesou krásou –
V noci. Jako Kristus. Nepostřehnutelně.

A budou nekonečné ztráty –
Nevinné jako výměna prádla...
Ženy přirostly k pilátům.
Piláti – to je něco jako vlast.

• • •

Takové netknuté nebe:
Bojí se svého stínu,
Do okenice šeptá o zázraku,
Že Ty ještě porodíš boha.

Spím. Dobře se mi spí,
Když přicházíš ke mně.
A město žije, jako naposled.
A pije naši krev. Po troškách.

Někde bíle čeká ráno...
Kdo je tam, ikono z vitráží?!
Vím toho o Tobě tolik,
Až skoro nevím nic.

Z ukrajinštiny přeložili Petr Ch. Kalina a Milan Hrabal

Černihiv

Stroj

Ivan Jemelka
Črty

Manželství ad hoc

Vedro. Pětatřicet. Slunce se vrtí a roztáčí svojí žhavou sukni. Ve Fuksovejch sadech se listy držej svejch větví a čekaj, až ten hic skončí.

Na svahu, naproti hospodě U Bohouše, ležej vysvlečený lidi. Ty deky tam, ručníky a vodložený šaty, vypadaj z dálky, jako kdyby tam někdo na louce sušil vypraný hadry.

Jdu se mezi ně plácnout taky. Místo je vedle vopálený brunety s tělem, že by mohla házet voštěpem. Má tam děti. Dvojčata. Hodně malý. V takový plátěný kukani. Kolem bazének, fůry hraček, termosky a jiný krámy. K tomu rámus, jak v papouščí kleci. Mě to ale nevadí.

Probudí mě stín. Jako by se skláněl nějakej obr. A k tomu vichr. Lidi vyskakujou a chytaj svoje věci. Do toho kapky větší než kočičí tlapky. Rozbíhaj se po Fuksáči . Pleskání, jako v divadle, na konci představení.

Paní vedle čapne haranty a maže k Bohoušovi. Tak balím do tý její kukaně to vostatní a kvaltuju za ní.

Kvůli bouřce je tam narváno, vlhko a zmatky. Děti seděj spolu na židli a já, s paní, rovnáme pod stůl ty věci z plachty. Jde nám to. Jako bysme se už dlouho znali. K tomu úsměvy, sem tam pohledy ..., doteky. No, pěkný. Něco jako ad hoc manželství, než bude po dešti.

Dobrej bonbon

Letní ráno. Takový, ve kterým ještě není nic vo horku. Mezi mléčnejma mrakama se blejská a vrní eroplán. Ulice jsou chladný z noci a v květinářství a v cukrárně U Milušky votevřou až za chvíli.

Na křižovatce Šikmý ulice se Širokou třídou je přechod pro chodce. Vod tramvaje k tomu vobchoďáku přes koleje. Jdu tam a nesu piva vod Alberta.

Proti mně chlapík. Podle voblečení z běhu. Z Fuksovejch sadů. Vedle něj velkej pes a vobrací k němu hlavu. Tak zezdola, šikmo nahoru. Jazyk venku, tlamu otevřenou jako v úsměvu. Ten chlapík mu ten úsměv vrací. Vopravdickej úsměv. To je jasný. Je vidět, že jsou voba spokojený, jak se pěkně proběhli.

V tom jako úsměvu psím a vopravdickým úsměvu lidským dohromady, je takovej mix toho, co spojuje všechno živý.

Každej na tý křižovatce to vidí a tváří se, jako by dostal dobrej bonbon rovnou do pusy. Takže je to nakažlivý. Teda, alespoň na chvíli.

Bacha!

V srpnovým slunci je jakoby všechno hned jasný. Příčnou ulicí se couraj dva bezdomovci. Von a vona. D ?Artagnan a Meluzína, i když není právě zima. Vyšlý z módy. Vyuzený v pražským smogu. Voblbený krabicákem. V igelitce všechny svoje věci. Další dva, co vodpadli z pochodu k blahobytu.

D ?Artagnan na Meluzínu řve, protože v ní nenávidí ten svůj blbej vosud. Jako že vona za ten jeho průser může. Kdo taky jinej. Pech je holt punc, kterýho se všichni hrozej.

Meluzína nic, ta se tváří jako by šla v dešti, i když je zrovna hezky. Když unese bejt lidský smetí, unese navrch i blbý kecy.

D ?Artagnan a Meluzína, dva vokusky týhle přemomoderní doby. Tak, jak se to dneska nosí, jeden druhýho se hnusí.

Asi je nechávaj na ulici, jakože varování: Bacha! Tohle můžeš bejt i ty!

Vypnutá telka

Večer. Někdo zvoní. Zrovna míchám pivní sejra pro sebe i dědu. Pojišťovák ze druhýho. V náručí telku. Prej chystá stěhování, tak jestli ji nechcem. Děda hned, aby ji dal mezi talíře s tím rozkvrdlaným sejrem. Vyprovázím pojišťováka, jakože lepší vyhořet, ha, ha, ha, stěkám do chodby, von už ale kvaltem bere schody. Pak hledám prodlužku, ale děda, abych to nechal. Tak polykáme ten sejra a koukáme na telku bez proudu. Ze stolu se v ní vodráží porcelánová kočka, vázička s propiskama, šití a pivní flaška. Vypadá to jako nějaká fabrika nebo tak něco. Jenže cejtím, že všichni, co tam jakoby makaj, na nás votamtud koukaj a vode mě i dědy jako něco čekaj. Jestli ale jo, tak co?

Tak mě napadá, jestli to stěhování není vod toho pojišťováka vymyšlený. Jestli se jen nechce zbavit toho nalíhavýho očekávání, který sem dolejhá z druhý strany tý vobrazovky. Teda když je telka vypnutá nebo bez šňůry.

Svatá Kateřina

Podzimní mazanice. Říjen. V Koudelkovejch sadech to vypadá, jako kdyby se k vodovkám dostalo nějaký řádivý batole. Stromy maj na trávníku z vopadanýho listí barevný stíny. Slunce právě svítí a ještě trochu hřeje. Takovej němej, pestrej mejdan, než to tu zima všechno srovná. Strakatá upomínka na brzkej konec. Přinejmenším tehohle rychlíkovýho roku. Takže jdu seshora, z kopce, kde si dávám na Široký třídě, u řezníka guláš. Jdu tím smutně hezkým parkem k bazénu, kterej má uprostřed fontánu, která už nic nedělá. V tom bazénu je ale pořád voda. Všechno se v ní vodráží a plave po ní listí. Na druhý straně toho bazénu je cesta. Na ní stojí ženská. V kabátě, ale bosá. Pak si ten kabát sundá a je nahá. Dlouhý kudrnatý vlasy okrově žlutý a všechno je na ní takový větší. Vobličej, jako kulatej rejč. Pevná brada. Voči, asi šedý. Nos a rty jako u nějaký tý sochy, co jsou na zámcích. Široký ramena, těžký prsa, voblý břicho i boky, silný nohy, to taky. Myslím taky, jako u tý na zámku sochy. Nejdřív jsem vyjevenej, ale pak zmerčím fotografa. Ta nahá vleče kabát po cestě a kouká, jak egyptská princezna. Ta z toho vobrazu v Madridu. Ta, co jí prej umučili, a tak je svatá. Kateřina Alexandrijská.

Sauna

V sokolovně, co je ve Fuksovejch sadech, maj dole, v suterénu, saunu. V ní je tmavě zeleně vymalovanej bar a v něm umělý kytky, co jakoby lezou po zdi. Taková pouťová Amazonie. A k tomu zdravý šťávy, který si v tom baru dělaj sami. Já tam vobčas chodím v pátek, kolem pátý. To votvíraj a nikdo tam není. Sauna se teprve hřeje a je v ní příjemně. Tak v ní zase sedím a k mýmu překvapení vejde paní. Hledám prostěradlo, ale vona: nechte to. A lehá si naproti na lavici. Koukám, tak kolem padesátky. Kratší světlý vlasy, samý prstýnky. Ramena i to vostatní, jak ty, co někdy běhaj v televizi po žíněnce s vobručí nebo takovou tou mašlí na tyči. Prsa jako vdolky. Skoro žádný břicho. Vyholená. Za chvíli si sedá. Prej že žádná zima teda. Má velký voči barvy lesa a taky velkej frňák a na nohou z toho vedra hejbe prstama. Hned je neposedná, že jestli už nepůjdem proboha. Tak jo.

U bazénku mě bere za ruku. Prej, ta voda je ledová, já tam radši skočím s váma. Vejská, vyskakuje, tou vodou je po těle hladká, a že navzájem vytřeme se ručníkama. No, proč ne. Najednou přestane a zírá. Prej, abych šel do tý vody znova. Balí se do prostěradla. Je namíchnutá. Ptám se pak dědy doma, co čekala. Děda vzdychá. Prej takhle by neponížil ani psa. Že tohleto vode mě vzala, jako že už jí na světě nezbejvá nic, než já.

Exhibačka

Někdy, když smíchám pivo a víno, budím se brzo. Včera to tak zase bylo a ráno koukám do slunce jako do hadice, ze který stříká světlo. Hlavu mám nějak vodřenou zevnitř a v hubě chuť zkaženýho masa. Jo, už si vzpomínám, spím u kamaráda. Votlačenej a vodcizenej. Vono to na koberci není moc pohodlný. Přesto se zvedám, i když jako nějakej vyvrácenej strom. Vidím, že ta cimra má balkon a to světlo se dovnitř dere skrz takový to vokno s dveřma. Vleču se tam na čerstvý povětří a věřím, že nikam nesletím. Maj tam štokrle, tak si sedám. Dvorek dole se přestává točit a ve vočích mi vosychaj slzy. Naproti, na balkonu, v baráku, co vypadá, jak vydlabanej z eidamu, stojí holka v županu. Nejspíš má taky kocovinu. Je totiž půlka listopadu. Bidlo, krátký světlý vlasy, brejlatá, v úzkým ksichtíku velkou pusu. Skrz zábradlí vystrkuje dlouhatánskou nohu. Pak se toho zábradlí chytá a všelijak kroutí. Mě to soustředění na ní vodhání chuť na zvracení. Koukám, že ten župan se votvírá a vona se prohejbá a klouže z něj ven, jako nějakej motýl, když skládá křídla. Fakt motýlí figura, akorát nemá tykadla. Malinko se vrtí, abych si všim, kde jí nohy končej, a jak je má připěvěný. Je vidět, že vobnažování jí baví. Pak už je jí ale zima, tak se zase skrejvá za ty svoje froté křídla a mizí do tepla.

Stroj

Michaela Kašičková
Nic není, jak má být

Intimní partie
Majda jde na brigádu
Rovnou z kalby
Trochu smrdí
Kouřem a potem
Odjakživa tenhle puch nesnáší
Tak proč to zas udělala?
Na záchodkách si ubrouskama otírá
Intimní partie a podpaží
A strašně se navoní
Strašně
V tom děsným voňavym oblaku
Balí cédéčka
K nim dává to
Co na přednáškách z mimovědecké interpretace historické skutečnosti
Vykládal profesor Beneš
Něco balí pečlivě
A něco ledabyle
A v noci si to chce pustit
Ale nejde to
Cédéčka zůstaly v cédéčkárně
Pustí si aspoň
Boba Dylana
Ale on nic o tom
Co se píše v rodinných kronikách
Nezpívá
Bob není takovej génius
Jak si všichni myslej

Kačenky
Babička docela mladá
Ale už stará stařička
Jde koupit
Spoustu tatranek
Zuzance
Martince
Milánkovi
A Péťovi
Ivanka má chudák
Alergii na lepek
Zrovna tý to nepřála
Dali jí jméno po ní
A tak vůbec
To Petr je spratek
Sprateček
Stejně vejšku nedodělá
Nerýsuje rovně
A nechodí rovně
Když se v pátek a v sobotu
Vrací z hospody
Ale je to rovnej kluk
Jen babička to nevidí
Tak strašně stará
Kupuje tatranky
Zuzce
Martince
Milánkovi
Každýmu dvě
Ivance tři balíčky bezlepkových kačenek
A Péťovi
Nejen dneska
Vůbec nic

Za co to stojí?
Majda si obkresluje
Ilustrace Petra Korunky
Z Bertíka a čmuchadla
Soukupová skvělá
Korunka skvělej
A Majda neskvělá...
V hlavě má krásu
Velikou
A v rukou taky krásu
Jenže mnohem menší
Na UMPRUM ji nevzali...
Majda obkresluje Korunku
A nejde jí to
Ani za desetník
A ten už léta neexistuje
Takže za nic
Majda obkresluje Korunku
A za to nic
Tak strašně
Nechce stát

Barunka

Šafránková nejede
A nejede
A babička se chtěla rozloučit
Zrovna s ní
„Jsi nespravedlivá
Babičko“
Říká nahlas
Péťova
Ivančina
A Milánkova mamka
Říct to chtěla dávno
A teď je šance
Česká televize jí nahrává
Psycholožka radila:
„Nenechávejte si od maminky všechno líbit
Jste už velká holka...“
Velká
Ale strašně malá
A matka ji neslyší
„Zabalim ti domu ptáčky...“
„Mamko
Vždyť víš
Že hovězí skoro nejim...“
„Jen si to vem
Dam ti k tomu i rejži“
„Mamko...“
Jak do dubu
A jak tu zimu
A tohle všechno
Přebudu?
„Tak to dáš Ivance no...“

Před kadeřnictvím stojí Honza

Zlata fouká krasavici mikádo
A říká
„Jste naše nejkrásnější zákaznice“
A stejně je Zlatka třikrát hezčí
Než mikádová kráska
Honza to ví
Čeká před kadeřnictvím s ohromnou kyticí
Kvůli kytce
Včera služba čtyřiadvacítka
Ale ten Zlatky úsměv
A překvapený skromný oči
To za to stojí
A stát musí
Když minule nestálo
Co rozhodně stát mělo
Když ona je tak nádherná
A on nervózní
A zas jí bude pouštět Pink Floydy
Jen aby něco znělo
A Zlatka neumí pořádně anglicky
Cítí se hloupě
Cikáni můžou bejt světový
Pracovitý a upřímný
Píct kynutý
Chodit na aerobik
A leštit okna
Ale natvrdlý prostě zůstanou
A to si myslí
Před Honzou
Celej krátkej život
A miluje ho strašně moc
Ale občas ji napadne
Bílej a černej
Jestli to tak
Vůbec má bejt
A jestli to za to
Stojí

V tramvaji č. 9 je nablito

Linda
Míša
A Majda
Jedou devítkou
Do Nebe
Zapít
Že všechno zvládly
(Teda ve škole
Jinak ještě ne...)
Linda to
Jako vždycky
Přehnala
Zvrací pod sebe
Mastný hospodský jídlo
Energy drinky s vodkou
A strašně vína
Lidi šeptaj:
„Jaký prase...?“
A pod svršky si schovávaj
Nosy
Majda si nos
Zatím jenom utírá
A utírá si taky oči
A trošku brečí
Gaudeamus igitur
Juvenes dum sumus
Ale tohle není radost
Kdy už to skončí?
Nebe nebude
S Míšou vedou
Lindu s poblitou bundou
Domů
A Majdě se domů
Vůbec nechce
Staví se ještě na jedno
Na dvě
Chce nebejt jak Linda
Ale za chvíli
Zvrací do kanálu
Mastný hospodský jídlo
Vodku s energiťákama
A strašně piva

Ta nejsmutnější

Linda má brigádu
V Galerii La Femme
A nádhernýho psa
A skvělýho kluka
Staršího a vyzrálýho
Asi láska do smrti
A Míša
Se má taky skvěle
Už loni vystavovala
Na CRASHTESTU
A taky ilustrovala knižní debut
A to před šesti lety
Začínali všechny nastejno
Na tom stejným
Žižkově
Na tý stejný
Uměleckoprůmyslový škole
Majda by se chtěla
Učit tetovat
Aspoň ňáký umění
Jenže – zkazí to nějaký princezně
A její bodyguard
Majdě udělá tetování na ksicht
Krvavý
Jako by nestačilo
Už pár let
Krvavý srdce
Je to
Sakra dlouhej CRASHTEST...
Majda je
Z těch tří
Ta nejsmutnější femme

Stroj

Petr Štengl

Honzik

Bylo to na mě. Šéf mě pověřil. Říct Honzikovi, že smrdí.

„Proč já, sakra?“

„Protože jedinej nemáš čuch!“ no jistě, šéf chtěl bejt z obliga.

To s tim čuchem byla pravda. Za ty leta práce s chemikáliema jsem necejtil nic. Mohl jsem jít z fleku vybírat senkrovny a smrdět při tom klidně jako tchoř. Ale jak se lidem na pracovišti říká, že smrdějí?

„Honziki, pocem!“

„No, co je?“

„Jak se máš?“

„Jak to myslíš, jak se mám?“

„No, jak se ti vede?“

„Hm. V práci blbě, doma to de.“

„Hele, víš, vono…“ nevěděl jsem, jak začít.

„Máš holku?“

„Proč se ptáš?“

„Prostě se ptám. Tak máš holku?“

„Měl jsem, ale teď už nemám.“

„A kde bydlíš? U rodičů?“

„Ježiši, to ne! To by mi z nich hráblo. Mám pronajatej jeden pokoj. Ale moc mi tam netopěj. Tak se vždycky večer celej zabalim do deky a koukám, jak je všechno žlutý.“

„Žlutý???“

„No, žlutý. Mám tam na stropě jednu úsporku a ta svítí žlutě. Všechno je žlutý. Nesnášim žlutou.“

„Aha. A proč si tu žárovku nevyměníš?“

„Poněvadž je vysoko. Nedošáhnu na ní ani ze stolu.“

Sakra! Kurva! Že sem se do toho nechal naheftovat!

„Hele, Honziku, víš, vono je vobčas potřeba dbát na hygienu.“

„Hygienu?“

„No prostě mejt se a vonět. Dneska vládne kult mládí, krásy a čistoty.“

„Jakej kult?“

„Žádnej. Prostě je potřeba, aby ses každý ráno myl, aby ses nastříkal intimsprejem a vzal si čistý triko.“

„To jakože smrdim?“

„Jo.“

„A kdo to říká?“

„Hele, já nemám čuch, takže nic necejtim, ale šéf mi říkal, ať to s tebou proberu.“

„Šéf?“

„Jo, šéf.“

Honzik už neřek ani „ň“ a zmizel. Za deset minut byl zpátky.

„No vážně, smrdim. Všichni to říkaj. I šéf. Jo, a máš prej za nim hned jít.“

Pak jsem Honzika natrapíroval na rampě. Stál stranou a čekal, až ostatní dokouřej.

„Honzo, proč bejváš vždycky po ránu jak mátoha?“

„Beru kuličky.“

„Cože? Kuličky?“

„No takový malý červený kuličky. Vždycky dvě na noc. Abych nebyl v napětí. A pak ráno nemůžu vstávat, tak sedim zabalenej do deky a koukám, jak je všechno žlutý a jsem hrozně unavenej.“

„A rodiče vědí, že baštíš ty kuličky?“

„Voni je užívaj taky.“

Ani ne za dva měsíce mi jeden z kuřáků, co stáli na rampě, povídá:

„Hele, měl by sis s Honzikem zasejc promluvit.“

„ Dyť to neni možný s nim dělat,“ vyfoukl kouř druhej, „smrdí jak hyena.“

„Tak jo,“ řek jsem.

„Čau, Honziku, jak se vede?“

Usmál se na mě a tajuplně ztišil hlas.

„Mám domácího mazlíčka.“

„Pejska nebo kočku?“

„Ne. Myšku. Běhala mi tam, tak jsem jí chytl. Mám jí v kleci a povídám si s ní.“

„Aha.“ řekl jsem.

Pak se začalo šuškat, že Honzika propustěj. Ne kvůli tomu, že smrdí, ale protože byl fakt beznadějnej případ.

Uprostřed pokoje stál stůl a vedle něj na zemi překocená židle. Od stropu visel Honzik, kterej evidentně přišel na to, jak vyměnit žárovku. V kleci ležela chcíplá myška.

Stroj

Anna Brikciusová

Svolení uděleno

Svolení uděleno

závory se neotvírají
jen razítko přibylo
na listu papíru

můžeš, smíš
závoru podlez
přeskoč, v půli zlom

vše je povoleno

Do krbu spadl páv

místo nemluvněte
v ohništi dráče se objevilo

kýchne do místnosti
smrk je na druhém konci v plamenech

Svatá prostoto!
křičí stvoření v pruhovaném hávu

malý drak se k němu rozeběhne

a je členem rodiny

Dužinou země až k mlhovině

ztrácí se Ti zrak
až nevidíš nic

(a)ni tmu
červenou přes zavřené oči
když slunce svítí

bílou
když hroutil se svět…

nevidíš vůbec nic
listí padá Ti na tváře

spát se Ti chtít nikdy nebude

Skoč

skáče za slovy vábivými
otevře dveře domu
zjistí, že žádný dům není
jen ty dveře

Na malé střepy

duše roztříštěna
nespadla omylem
to někdo ji rozbil

po celém jednom světadíle
jsou střepy jedné duše roztroušené

kdo by je našel
dal dohromady?

kvůli pouhé duši …

Stroj

Leopold Němec
Vzestup a pád živého umění
aneb Zlatá šedesátá (1963-1970)

Do maturity na gymnáziu Josefa Palackého, jehož jsem byl studentem, zbývalo ještě rok a půl, ale můj spolužák Petr Mařák, pro svůj holywoodský vzhled mazlivě nazývaný Péťa, měl již o své budoucnosti, na rozdíl od mnoha nás ostatních, naprosto jasno. Chtěl být herec a sebevědomě prohlašoval: „Budu herec."

Nic neponechával náhodě. Zpíval ve sboru, recitoval, chodil na hodiny klavíru, hrál ochotnické divadlo a drnkal na kytaru. Jeho obliba u studentek prvního ročníku byla obrovská, srovnatelná snad jen s popularitou Waldemara Matušky.

Aby spolužákům, profesorskému sboru a možná i sám sobě dokázal, že je dobře připraven, rozhodl se, že uspořádá divadlo jednoho herce. Asi v tom byl i záměr uzemnit mladého tělocvikáře, který ze žárlivosti roztruboval, že Petr na to nemá. A trochu v tom byl i Petrův vrozený sklon k exhibicionismu. Téměř všichni mu ale hereckou kariéru přáli. Až na tělocvikáře a jednoho studenta, kterému přebral holku.

Premiéra se měla odehrát v literární čajovně, kde se scházívali milovníci poezie z řad studentstva. Vylepování plakátů nebo vybubnování akce nebylo třeba. Zpráva se roznesla po městě stejně rychle a spolehlivě, jako smrad z pět kilometrů vzdáleného vepřína, když zafoukal severní vítr. Vepřín s jen těžko pochopitelným názvem japonského města Osaka.

To pozdní odpoledne bylo v čajovně nabito jako na poště před vánocemi. Ve vzduchu se mísily vůně dvou druhů čaje, asijského a ruského, dámy, které bez výjimky obsadily první dvě řady, voněly neméně příjemně a všechno to stmelovala vůně konopí z ručně balených cigaret. Výsledkem byl smrad, jako když se roztrhne rasův pytel.

Miss Gympl, která seděla uprostřed první řady, nervózně okusovala nehty. Minisukně, které i letos byly hitem všech ročních období, neměly u pánských kalhot adekvátní protějšek. Jen Venca Vlk, který jediný obdivoval Rychlé šípy, přišel jako blb v kraťasech. Nešlo přehlédnout, jak i pouhá móda může ve společnosti vyvolávat napětí. Napětí bylo znát i na vedoucí čajovny. Šestý smysl ji říkal, že o její malé čajovně se bude mluvit v celém městě.

Před začátkem představení se z různých míst hlučného publika neustále ozývaly výbuchy smíchu, jako když v rozhlase pouštějí staré vtipy. Na pomyslném divadelním bi-

dýlku, u dveří do ulice, se tísnili pozdě příchozí a hlavně odpůrci krásného slova. Atmosféra byla, nejen napětím, hustá až ke stropu.

Příruční sklad čajovny, ukrývající koloniální zboží, posloužil Péťovi jako šatna. Před první řadou, která byla jednoznačně nejhezčí a vtíravě voněla, stál kulatý ratanový stoleček se skleněnou deskou a jedna židle. Scéna pro jednoho herce. Tak těsný kontakt diváků s hercem nemá ani klaun v cirkusové manéži.

V tom zazněl gong. Všechny to zaskočilo, takže opravdu ztichli. Dveře od skladu s koloniálním zbožím se tiše otevřely. Nejdřív z nich vyšel oblak kouře tabákové vůně a za ním Petrův kumpán, impresário Zbyněk. Postavil se vedle stolečku a bez otálení spustil: „Dámy a pánové, jiskřivou a elektrizující one man show na motivy pohádek Boženy Němcové vám předvede budoucí hvězda filmového plátna a prken, co znamenají svět, můj i váš spolužák - Péťa Mařák. Velmi zdařilou úpravu textů Boženy Němcové jsem provedl já. Skeč je uvedena na počest Dne horníků, autorem choreografie je náš milý pan profesor ruštiny Jan Kubec. Dobře se bavte. A nyní již uvítejme aktéra.“

Zbyněk udělal malou pomlku, aby se stačil pořádně nadechnout, a zařval: „Tady je!“ A oběma rukama ukázal směrem ke skladišti, kde tušil, že stojí Péťa. Sám se chtivě díval na jedním směrem překřížené nohy zjihlých krasavic v první řadě.

Ve dveřích skladu se objevil Péťa, následován oblakem cigaretového dýmu. Na sobě bílé manšestrové rifle, široký černý pásek s velkou přezkou a květovanou košili s krátkým rukávem. Vypadal jak Američan na dovolené v Honolulu. V levé ruce držel útlou knihu a pravou se ležérně opřel o futro. V této póze zůstal snad jen čtyři nebo pět vteřin, aby si nonšalantně vychutnal otevřené huby. Udělal dva kroky ke stolečku, velmi lehce se uklonil Miss Gympl, pak vysekl hlubokou poklonu sborovně u stolu pod oknem. Zbývající studentské publikum zkontroloval pohledem jasnovidce Hanussena, načež se posadil. Knihu obřadně položil na stůl, obě ruce natáhnul na stoleček a nohy pod stoleček a zrakem znovu přejel publikum zprava do leva a nazpátek. Tento krátký okamžik napjatého ticha, během něhož impresário Zbyněk opět zmizel v příručním skladě, narušilo krátké, ale hlasité a pohrdlivě znějící syknutí: „csch.“ To už ale Zbyněk neslyšel, protože u regálu zapíjel lahváčem meprobamat.

„Bylo, nebylo,“ začal Petr do hrobového ticha, „jednoho dne nastala v Benátkách tma jak v noci. Někteří lidé, jak už to tak bývá, se chopili příležitosti a za bílého dne začali loupit, protože byla tma jak v noci. A víte, jaká je v Benátkách v noci tma?“

„Jako v prdeli,“ ozvalo se z hlediště.

Nabitý sál vybuchl jak piliňáky. Petr ale kupodivu zachoval stoický klid, počkal chvíli, až smích téměř ustal, povstal a pokračoval: „Kde nic tu nic, najednou, jak tak moc lidé kradli, zjistili, že skoro všude už zůstalo jenom kde nic tu nic. Sešli se tedy v Dóžecím paláci a víte, co vymysleli?“

„Hovno jako vždycky,“ ozvalo se opět ze zadních řad, kde se tísnili studenti prvního ročníku. Hlediště explodovalo podruhé.

Když se po drahné chvíli zajíkavý smích utišil, Petr, který celou tu dobu stál nehnutě jak boží muka za dědinou, pokračoval: „Vymysleli větrnou elektrárnu poháněnou vodou. Princip byl tak jednoduchý, až se všichni divili, že na to nepřišli již dávno. A v krátkém čase ji hned postavili. A víte, kde stojí?“ položil řečnickou otázku Petr.

„U mně v posteli“ ozval se již známý hlas z hlediště.

Huronský řev studentů nebral konce. Petr stál za ratanovým stolečkem, hlavu mírně nakloněnou na bok, ruce sepjaté v klíně jako farář a ve tváři kamennou masku pierota. Od samého začátku Petr věděl,

Na sobě bílé manšestrové rifle, široký černý pásek s velkou přezkou a květovanou košili s krátkým rukávem. Vypadal jak Američan na dovolené v Honolulu. V levé ruce držel útlou knihu a pravou se ležérně opřel o futro. V této póze zůstal snad jen čtyři nebo pět vteřin, aby si nonšalantně vychutnal otevřené huby. Udělal dva kroky ke stolečku, velmi lehce se uklonil Miss Gympl, pak vysekl hlubokou poklonu sborovně u stolu pod oknem.

kdo je ten křikloun. Zahanbení, ani zlost však necítil. Ba naopak. Měl za to, že naprostá většina přítomných se nesměje jemu, ale tomu, jak bezvadně nahrává soupeři na smeč. Dokonce se mohlo zdát, že je to domluvené.

Herec, solitér Péťa, nechal vyblbnout smíchy se válející část posluchačstva na bidýlku, aby mohl pokračovat. Nahrbil se mírně, jako když se levhart chystá vystartovat na lov a nataženou rukou s vytrčeným ukazováčkem se pomalu otáčel směrem k bidýlku. Poté, když pohlédl na původce výkřiků, naznačil šermířský výpad a svůj pomyslný kord jako by vrazil do srdce hanobitele, a současně pateticky zvolal: „Kdo jsi ty ubohý červe, co máš uši jako obehrané taroky a skřehotavý hlas jako nastydlá meluzína."

Odpověď přišla téměř okamžitě: „Já su Franta Hladilů ty jeden strakaté kašpárku z Prdelákovic."

To už ale zamilovaná Miss Gympl nervově nevydržela, vyskočila ze své židle, otočila se dozadu a v afektu nešťastně zvolala: „Nech toho ty pi-pitomče pi- pitomá a vypadni odsud!" Vzápětí se rozplakala a zhroutila se na židli. Jeden Frantův sekundant bystře reagoval: „Vypadni radši ty, ty pipino pi-pitomá."

Pohled na usedavě lkající Miss Gympl a škodolibě hanlivé pípání části publika nenechalo v klidu její obdivovatele. Jako na povel se vrhli na Hladila a jeho partu a začala rvačka jak na vesnické zábavě. Ostatně, většina bojovníků na gymnázium dojížděla z okolních vesnic a měli v tom slušnou praxi.

Hoši to vzali od podlahy a přítrž jejich řádění učinila až veřejná bezpečnost, kterou přivolala zoufalá Čajanka, jak se vedoucí podniku přezdívalo.

Pištící dívky s napětím sledovaly, jak Péťa a jeho impresário taktický ustupují z bitevní vřavy do příručního skladu, kde se zabarikádovali. Později impresário jejich ústup vysvětloval takto: „Pravda, utíkali jsme před nimi, ale dozajista nikoli ze strachu, nýbrž pouze proto, že nechtěli jsme jim ublížiti."

I když škody v čajovně byly nemalé, dala vedoucí vše rychle do pořádku. Od té doby měly večery poezie velkou návštěvnost a Čajanka musela rozšířit sortiment, protože stoupla poptávka po ruském čaji.

Od události uplynuly tři roky, a miss Gympl byla na mateřské dovolené, Franta Hladilů studoval práva a Petr Mařák, student DAMU měl za sebou první roli v divácky úspěšném filmu známého režiséra.

I když čajovna získala značný věhlas, zájem o poezii s živými obrazy se časem začal vytrácet. Na večery poezie už teď chodím jenom já a pár přátel. Přesto vznikla nová kulturní tradice, která je stále živá. V památný první březnový den, kdy došlo k „bitvě na divadle jednoho herce", se nás vždy sejde o něco víc. Býváme k té příležitosti symbolicky oděni do bílých manšestrových riflí a strakatých košil. Po ulici tak jít ovšem nemůžeme. Jednak proto, že 1. března bývá ještě zima a jednak by se to doneslo k nepovolaným uším. Převlékáme se proto až v čajovně na záchodě. Dámy své nostalgické minisukně schovají většinou pod pláštěm. Sukně mají jen o málo delší než tenkrát a stehna o málo objemnější. Ale pořád je to paráda. Obvykle pozveme někoho na autorské čtení, nebo se díváme na televizi a při tom vzpomínáme. Je to zvláštní, ale čaj zde působí jako afrodiziakum a prestižní kulturní záležitost se většinou protáhne.

Čajovna se již pomalu připravuje na okamžik, kdy u příležitosti kulatého výročí „bitvy na divadle jednoho herce" pozve absolventa DAMU, herce Petra Mařáka i svobodnou matku, stále půvabnou miss Gympl. Účast přislíbil i JUDr. František Hladil. Čajanka si od toho slibuje, že nezůstane u degustace čaje a že se otevřou láhve s vínem i staré rány. Všichni jsme připraveni, že za této konstelace živá kultura na sebe nenechá dlouho čekat a že snad při tom nebudou asistovat esenbáci. Ovšem zaručit to nikdo nemůže, znáte právníky. Někdo něco pleskne a hned je z toho polízanice.

Věhlas čajovny se snad opět povznese a roznese po celém městě, jako zápach z Osaky, když fouká severák. A snad ten věhlas přiláká i nějakou hodně přespolní celebritu, aby si čichla k nekonformnímu a živému umění. Co na tom, že severní vítr je krutý.

Stroj

Jurij Anatoljevič Stěfanov – snílek postindustrializmu

Portrét J. A. Stěfanova

Ostroj

O Ukrajině, a zejména pak o Luhanské oblasti, se v posledních letech mluví především v souvislosti se spory mezi Ruskem a Ukrajinou řešenými vojenskou cestou. Co však ve skutečnosti víme o této vzdálené části Evropy? Můžeme jako čtenáři Sienkiewicze a Gogola říci, že víme, jaký byl i je život na východ od Dněpru? V povědomí jistě máme, že je to průmyslová oblast. V té souvislosti nepřekvapí, že zde vedle Rusů a Ukrajinců žijí společně lidé dalších národností. Z tohoto pohledu je dílo, u nás zatím neznámého spisovatele J. A. Stěfanova pocházejícího z Luhansku, pozoruhodné. Je příznačné svým zaměřením na jazyky různých národů (především těch malých), možnosti a perspektivy soužití lidí odlišných kultur. Což je téma i pro nejbližší budoucnost nás, kteří žijeme daleko od Luhansku.

Stěfanov sám je příkladem, že je to možné. Ač původem Rus, naučil se perfektně ukrajinsky a dalo by se říci, že se ukrajinština stala jeho druhým mateřským jazykem. Ostatně své knihy píše střídavě rusky a ukrajinsky. V současné době je otázka identity obyvatel Ukrajiny zpolitizována, ale o Stěfanovovi lze vzhledem k jeho smýšlení bez nadsázky hovořit jako o Ukrajinci s ruskými kořeny.

Stěfanov se vydání svých knih nedožil. V současné době jsou zatím vydávány pouze v malých nákladech. Některé z nich jsou již překládány do polštiny. Jsem přesvědčen, že by našly své příznivce i mezi českými čtenáři.

Pro začátek nabízíme alespoň krátké seznámení s tímto spisovatelem-snílkem.

Milan Hrabal

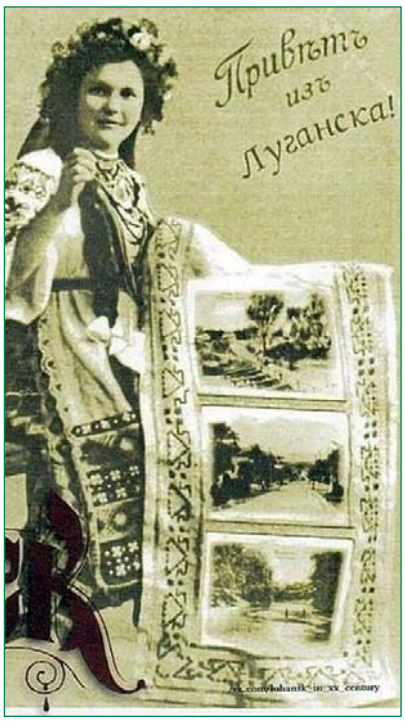
1. Luhansk – mnohonárodnostní město

Mapa Ukrajiny s vyznačením Luhanské oblasti a města Luhansk

Město Luhansk, nejvýchodnější velké město na Ukrajině, bylo založeno v polovině 18. století. Za první osadníky bývají považování kozáci, poté se k nim přidali Srbové, Chorvaté, Moldavané a Bulhaři. Rovněž se sem stěhovali Ukrajinci, Rusové a představitelé dalších národů. Později sem byl za účelem vybudování ocelářského závodu pozván Kateřinou II. skotský průmyslník Charles Gascoigne. Ve 20. století už tvořili většinu obyvatelstva Luhanské oblasti Rusové a Ukrajinci, ale rovněž zde žili Arméni, Bulhaři, Srbové, Gruzínci a Ázerbájdžánci.

2. Ocelárny a doly

Od založení ocelářského závodu Charlesem Gascoignem se na region začalo pohlížet především jako na průmyslovou oblast. Ocelářský závod a později velké množství dolů zásadním způsobem ovlivnily obyvatele tohoto města. Průmysl, těžba uhlí, namáhavá práce. Mnozí přistěhovalci, kteří přišli do regionu pracovat v dolech, pocházeli z Ruska a také z Kavkazu – proto se v průmyslových městech (jako Lu-

hansk, Alčevsk, Lisičansk, Stachanov a další) stala společnou dorozumívací řečí ruština. V severní části regionu se však mluvilo a stále mluví ukrajinsky nebo smíšenými dialekty.

3. Vliv na literaturu

Průmyslová činnost města v mnohém ovlivnila rovněž typ literatury, která tu vznikala – věnovala se především úspěchům průmyslu, osudům horníků a tak dále. Paralelně ovšem existovala také literatura zaměřená na jiná témata. V Luhanské oblasti působili v minulosti např. tvůrci spisovné formy ruštiny i ukrajinštiny. Především to byli V. A. Dal a B. D. Hrinčenko.

Vladimir Ivanovič Dal (1801 až 1872) se narodil v Luhansku. Působil pod pseudonymem „Kozák Luhanský“, byl profesí lékař a přátelil se s A. S. Puškinem. Je autorem „Slovníku živého jazyka velkoruského“, který znají ve všech ruskojazyčných zemích a regionech.

Borys Dmytrovyč Hrinčenko (1863 až 1910) ukrajinský spisovatel, žil a pracoval jako venkovský učitel ve vesničce Alexejevka v Pěrevalském regionu Luhanské oblasti. Velkou inspirací pro jeho povídky mu byly děti z venkovské školy. Sestavil „Výkladový slovník ukrajinského jazyka“.

Svým rukopisným dílem „Abecedy rozličných národů“ se k této dvojici čestně přiřadil ukrajinský spisovatel ruského původu J. A. Stěfanov.

4. Spisovatel J. A. Stěfanov

Jurij Anatoljevič Stěfanov (1959–2014) se narodil 4. dubna 1959 ve městě Artěmovsk v Pěrevalském regionu Luhanské oblasti. Po dokončení studia na učilišti v Luhansku pracoval jako elektrikář v dolu č. 10 v Artěmovsku. Život v provinciálním důlním městečku a práce pod zemí ovšem neudusily spisovatelův zájem o historii, světovou kulturu a malé národy. Autor se sám naučil několik jazyků: uměl polsky, česky, španělsky, tatarsky, arménsky, gruzínsky a lužickosrbsky. Ruštinu a ukrajinštinu vnímal jako své mateřské jazyky, a tak své knihy psal střídavě v obou. Nejspíš ona neutuchající touha po poznání jej také zavedla na poloostrov Špicberky, kde pracoval v osadě Pyramida, v nejseverněji položeném dolu na světě, nacházejícím se za polárním kruhem.

Jurij Stěfanov (s dalekohledem) s kolegy v osadě Pyramida na poloostrově Špicberk

Ani tady nepřestal autor psát – v místním divadle se účastnil inscenací klasických děl a sám napsal humoristickou kriminálku „Je možné hádat z kávové sedliny, zda je káva instantní?“. Hlavní roli v ní sehráli jeho spolupracovníci z osady Pyramida. Již tehdy se dílko neobešlo bez popisu několika jazyků a zemí, kterými horník ze Špicberk putoval, aby splnil důležitý úkol.

Inscenace Danteho „Božské komedie“ v Kulturním domě v osadě Pyramida na Špicberkách

5. Knihy J. A. Stěfanova pro mládež

V letech 1990–1991 pracoval v rodném Artěmovsku a psal knihy pro své malé děti, v nichž vyprávěl o lidech z různých zemí a kultur. Hrdinové knihy „Svět je malý…“ jsou z Islandu, Faerských ostrovů, Kyjevské Rusi, Španělska a Itálie, knihy „Indián Rodrigo“ a „Poslední bizon“ zachycují osudy Mexičanů, Američanů a severoamerických Indiánů.

V druhé polovině devadesátých let absolvoval dálkově obor Světové dějiny na Luhanské národní univerzitě Tarase Ševčenka. Několik let pracoval jako učitel polského jazyka ve škole č. 5 v Luhansku. Později získal kvalifikaci speciálního pedagoga a působil dvanáct let v dětském domově v Luhansku, kde se věnoval osiřelým dětem ve věku do 4 let.

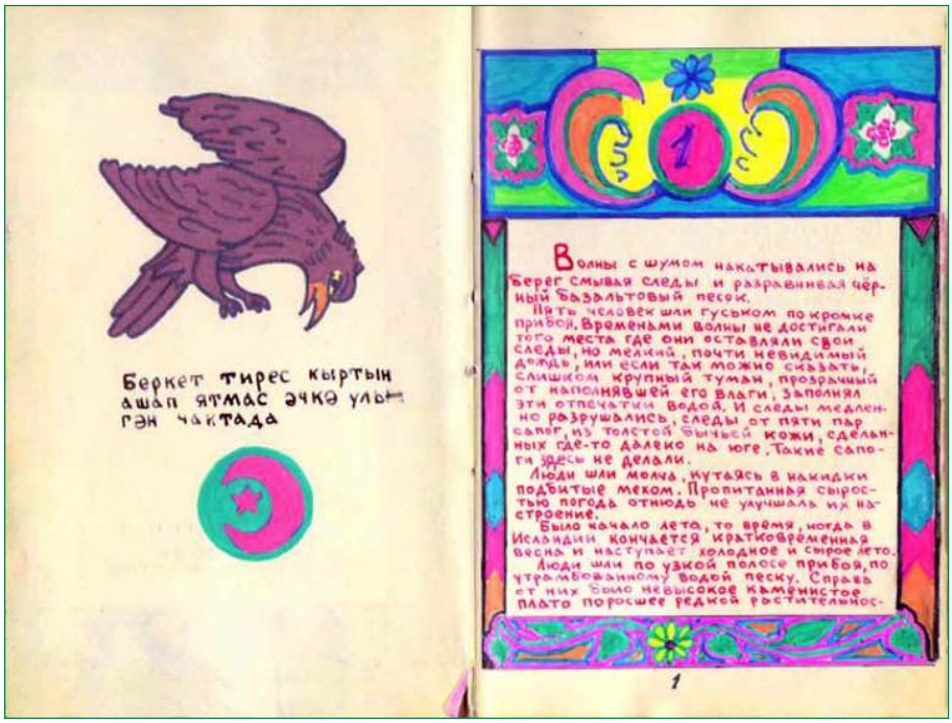
Knihy Jurije Stěfanova: „Indián Rodrigo“, „Kašubsko – slovanská země na břehu Baltského moře“, „Abecedy rozličných národů“, „Svět je malý – aneb dobrodružství Vikingů“

Knihy byly vždy velkým koníčkem autora a jejich psaní jej naplňovalo radostí, protože se tak mohl podělit se čtenáři o své myšlenky. Donbas se svým průmyslem přitahoval velké množství dělníků z různých míst (z Ázerbájdžánu, Kazachstánu, Arménie, Gruzie, Dagestánu atd.), což se mladému spisovateli velmi líbilo. V jeho dílech jsou zachyceny různé kultury a lidé z různých koutů světa, mluví svými jazyky a teskní po vlasti, pokud se ocitli v cizině. Například Alfons Brotzmann z knihy „Indián Rodrigo“ je Němec žijící dlouhodobě v Mexiku. Emír Džouchar z knihy „Svět je malý...“ je sice emírem, jeho osud je však úzce spojen s kulturou Slovanů, u nichž prožil mládí.

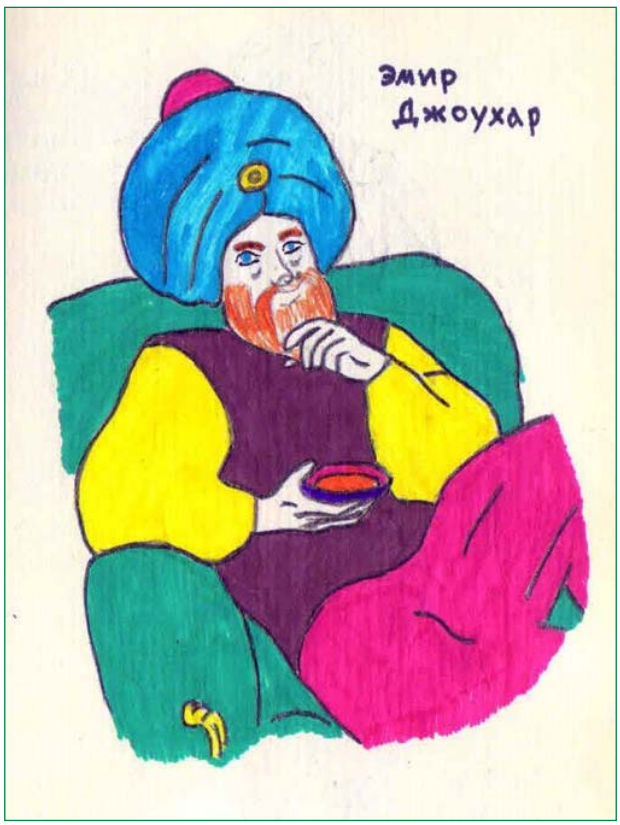

Juanita – Ilustrace Annajit Avetisové v knize „Indián Rodrigo“

Množství dalších postav je vždy propojeno minimálně se dvěma kulturami – indiáni Navajo a Mexičané, Mexičané a bílí Američané, bílí Američané a Němci atd. Jedním z hlavních poslání literární tvorby Jurije Stěfanova bylo poukázat na krásy různých jazyků a kultur – dokázат, že všechny národy mohou žít harmonicky vedle sebe.

Ilustrace v knize „Svět je malý...“

Emír Džouchar – autorova ilustrace v knize „Svět je malý...“

6. Abecedy rozličných národů

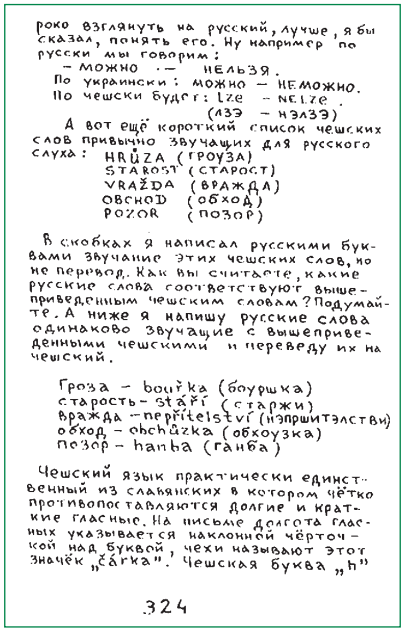
Kniha „Abecedy rozličných národů“ byla napsána v roce 2004. J. A Stěfanov v ní populárně-naučnou formou vypráví o původu různých písemných památek ve světě a také o jejich vzájemných vztazích a historii. Autor zvolil formu rozhovoru s vlastními dětmi a – stejně jako „Svět je malý...“ – je i toto dílo psáno jako rukopis, což knihu předurčuje k hloubavé a klidné četbě. Začíná historií písma na celé zemi od Ameriky přes Asii až po Austrálii, přičemž její první strany se věnují finské abecedě a klínovému písmu. Důležité místo v ní také zaujímá historie české abecedy, popsaná v kapitole: „Slovanské latinské abecedy“, kde jsou uváděny mnohé paralely mezi písemnými památkami slovanských národů. Kniha je napsána poutavě a uvolněně, aby zaujala dospívající mládež. Na jejích stránkách je uváděna také řada zajímavých jazykových zvláštností:

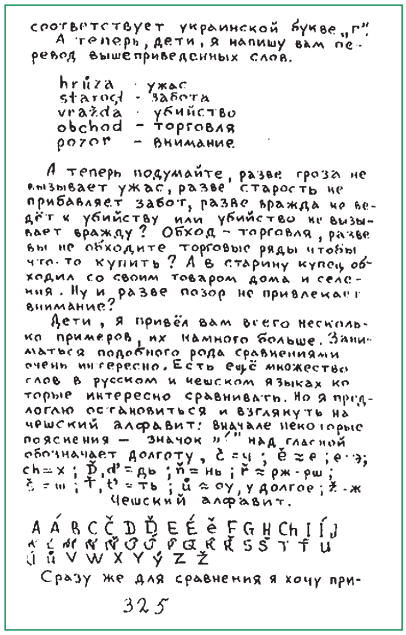
„...český jazyk umožňuje pohlédnout na ruský jazyk z širší perspektivy a díky tomu jej lépe pochopit. Například – rusky řekneme: *‚možno – nelzjá‘*, ukrajinsky: *‚možno – nemožno‘* a česky: *‚lze – nelze‘*.“

Autor popisuje stěžejní teorie původu písemnictví a historické perspektivy. Kapitola o ukrajinském písemnictví je napsána ukrajinsky:

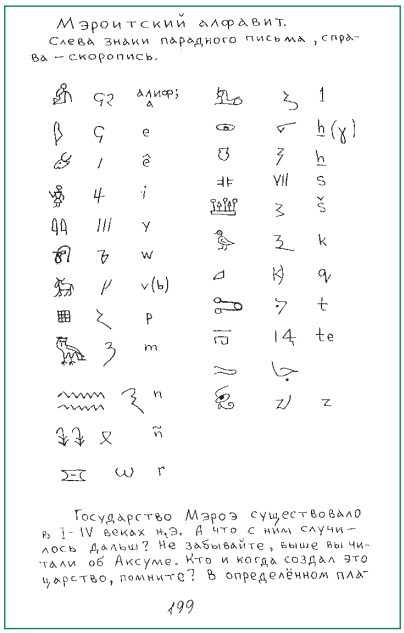
„...Jsem toho názoru, že ukrajinské písemnictví se zrodilo a impuls k rozvoji dostalo v momentě, kdy Kotlarejevskij vydal svoji ‚Aeneidu‘.

Když jsem vám vyprávěl o anglickém písemnictví, říkal jsem, že existovala i staroangličtina... Staroanglický jazyk se podstatně lišil od současné angličtiny. Tak to bylo také s ukrajinštinou. Její nejstarší období je staroruské, a staroruské (tzn. slovansko-cyrilské) písemnictví bylo zároveň písemnictvím ukrajinským... Druhé období nazýváme litevské. V určitém slova smyslu je společné pro Ukrajince a Bělorusy. A třetí období, po založení Lublinské unie, je už výhradně ukrajinské. Tehdy byla totiž ukrajinská země vyloučena z Velkého knížectví Litevského a bezprostředně poté připojena k území Polského království...“

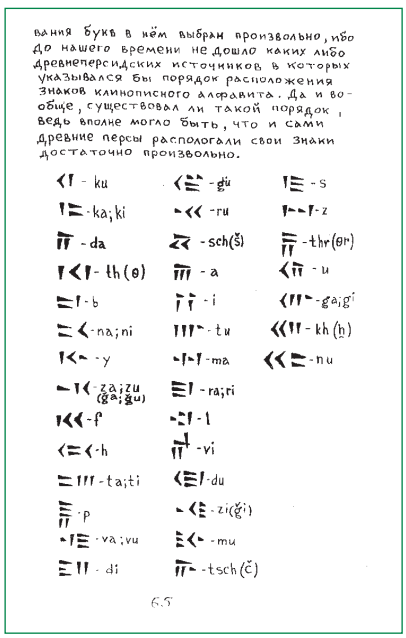

роко взглянуть на русский, лучше, я бы сказал, понять его. Ну например по русски мы говорим:
– можно – нельзя.
По украински: можно – неможно.
По чешски будет: lze – nelze.
(лзэ – нэлзэ)
А вот ещё короткий список чешских слов привычно звучащих для русского слуха:
HRŮZA (ГРОУЗА)
STAROST (СТАРОСТ)
VRAŽDA (ВРАЖДА)
OBCHOD (ОБХОД)
POZOR (ПОЗОР)
В скобках я написал русскими буквами звучание этих чешских слов, но не перевод. Как вы считаете, какие русские слова соответствуют вышеприведенным чешским словам? Подумайте. А ниже я напишу русские слова одинаково звучащие с вышеприведенными чешскими и переведу их на чешский.
Гроза – bouřka (боуршка)
старость – stáří (старжи)
вражда – nepřátelství (непршитэлствы)
обход – obchůzka (обхоузка)
позор – hanba (ганба)
Чешский язык практически единственный из славянских в котором чётко противопоставляются долгие и краткие гласные. На письме долгота гласных указывается наклонной чёрточкой над буквой, чехи называют этот значёк „čárka“. Чешская буква „h“
324

соответствует украинской букве „г“.
А теперь, дети, я напишу вам перевод вышеприведенных слов.
hrůza – ужас
starost – забота
vražda – убийство
obchod – торговля
pozor – внимание
А теперь подумайте, разве гроза не вызывает ужас, разве старость не прибавляет забот, разве вражда не ведёт к убийству или убийство не вызывает вражду? Обход – торговля, разве вы не обходите торговые ряды чтобы что-то купить? А в старину купец обходил со своим товаром дома и селения. Ну и разве позор не привлекает внимание?
Дети, я привёл вам всего несколько примеров, их намного больше. Заниматься подобного рода сравнениями очень интересно. Есть ещё множество слов в русском и чешском языках которые интересно сравнивать. Но я предлагаю остановиться и взглянуть на чешский алфавит: Вначале некоторые пояснения – значок „ˇ“ над гласной обозначает долготу, č = ч; š = ш; ž = ж; ch = х; ď, ť, ň = дь, ть, нь; ř ≈ рж-рш; ů ≈ оу, у долгое; ž – ж
Чешский алфавит.
A Á B C Č D Ď E É Ě F G H Ch I Í J K L M N Ň O Ó P Q R Ř S Š T Ť U Ú Ů V W X Y Ý Z Ž
Сразу же для сравнения я хочу при-
325

Ukázka textu o češtině

Мэроитский алфавит.
Слева знаки парадного письма, справа – скоропись.
алиф; a
e
ê
i
y
w
v(b)
p
m
n
ñ
r
1
h(γ)
h
s
š
k
q
t
te
z
Государство Мэроэ существовало в I–IV веках н.э. А что с ним случилось дальше? Не забывайте, выше вы читали об Аксуме. Кто и когда создал это царство, помните? В определённом пла-
199

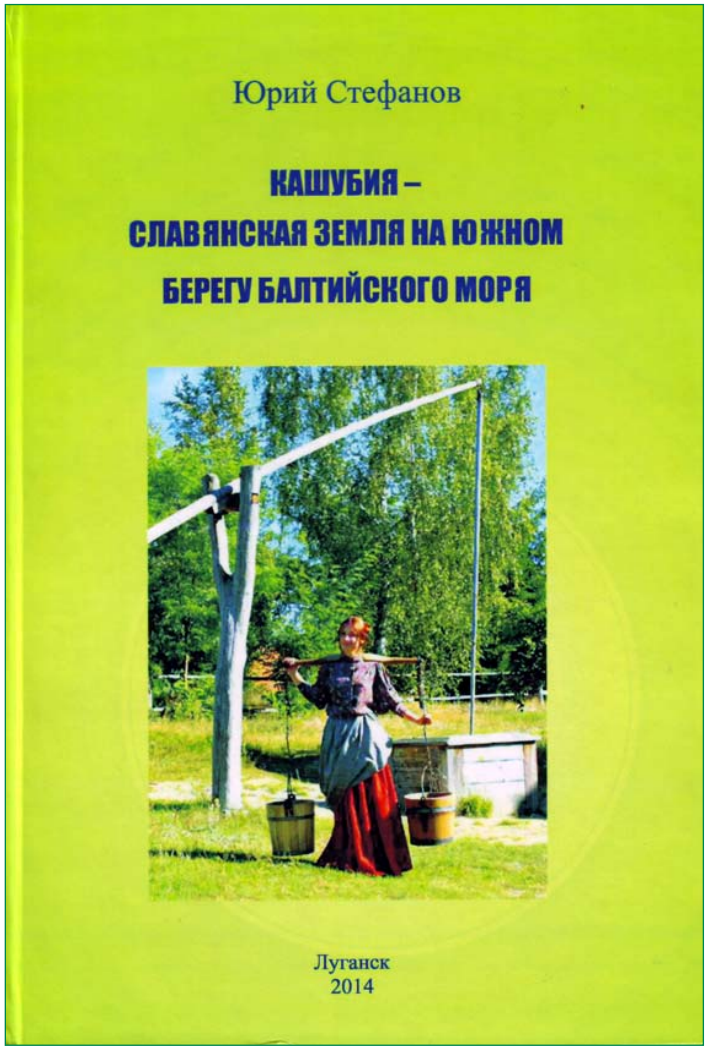
Meroitická abeceda

вания букв в нём выбран произвольно, ибо до нашего времени не дошло каких либо древнеперсидских источников в которых указывался бы порядок расположения знаков клинописного алфавита. Да и вообще, существовал ли такой порядок, ведь вполне могло быть, что и сами древние персы располагали свои знаки достаточно произвольно.
ku
ka;ki
da
th(θ)
b
na;ni
y
za;zu (ga;gu)
f
h
ta;ti
p
va;vu
di
gu
ru
sch(š)
a
i
tu
ma
ra;ri
l
vi
du
zi(ği)
mu
tsch(č)
s
z
thr(θr)
u
gaig
kh(h)
nu
6.5

Z textu o staroperském klínovém písmu

7. Kašubové, Lemkové, Kalmykové

Oblíbeným tématem Stěfanovových knih byly jazyky národnostních menšin – Kašubů, Rusínů, Lužických Srbů, Lemků, banátských Bulharů a dalších. V mnoha svých odborných článcích popisuje historickou problematiku soužití etnických a národnostních menšin s těmi majoritními. Jeho kniha „Kašubsko – slovanská země na jižním břehu Baltského moře“ představuje populárně-naučný popis dějin slovanského národa Kašubů, jejich jazyka, literatury, kuchyně, dějin a geografie. Poprvé se zde objevuje kašubsko-ruský slovníček.

Ukázka textu o češtině

Od roku 2000 se v různých sbornících začínají objevovat články Jurije Stěfanova o historii republik Lemků ve 20. století, o původu bulharského národa a jeho kontaktu s arménským národem, o vztazích Zakarpatí s bulharskými zeměmi ve středověku, o christianizaci Bulharska, o peripetiích historického vývoje Bulharska a Ukrajiny. V nich se autor ponejvíc soustředil na analýzu paralel objevujících se během rozvoje zemí, v nichž hledal shody a odlišnosti, které by bylo možné využít pro pozitivní rozvoj zemí v budoucnu.

Na začátku roku 2010 autor téměř dokončil dvě rozsáhlé vědecké práce (disertace). Obě jsou psány ukrajinsky, jedna z nich je věnována historiografii banátských Bulharů, druhá ukrajinsko-kalmyckým vztahům v 17. – 18. století. Tedy témata v ukrajinské vědě stále neprobádaná. Pozoruhodné například je, že Kalmykové byli hlavními protivníky, ale někdy i spojenci záporožských ukrajinských kozáků. V této souvislosti citujeme ze Stěfanovovy práce:

„...ukrajinský klasik historicko-výpravného žánru, Vladimír Kirilovič Malyk, ve svém románu „Černý jezdec“ popisuje setkání ukrajinských kozáků ve stepi. Mezi nimi byl Semjon Palij společně s Kalmyky a kalmyckým poselstvím, které bylo určeno tureckému sultánovi, aby od něj získali souhlas na přesídlení Kalmyků na Podolje. Toto setkání probíhá po Čigirinské bitvě (tedy po roce 1678), jíž se účastnily tisíce Kalmyků. Tak je skutečnost popsána v románě. Je ovšem podivné, že poté, co byli Kalmykové v této válce spojenci záporožských kozáků, si kozáci Kalmyky, když se ve stepi potkají, spletou s Tatary. Je pochopitelné, že v masovém povědomí současného Ukrajince byli v 17. století všichni kočovníci. A právě tak si představujeme tehdejší krymské Tatary. Mohli se ale ve skutečnosti Kalmykové tak málo lišit od tehdejších poddaných Krymského chanátu? A mohli si je záporožští kozáci opravdu splést s Nogajci nebo Tatary? A jaké byly ve skutečnosti ukrajinsko-kalmycké vztahy? Kdy vznikly a jak dlouho trvaly? Kdy se potkali a jak moc toho o sobě navzájem věděli? Čím si byli? Přáteli? Sousedy? Spojenci nebo nepřáteli?“

V disertaci o Kalmycích se setkáváme také s několika zmínkami o Češích, například v souvislosti s ukrajinským písemnictvím, které je založeno na české variantě. V té době byly české univerzity stěžejním místem vzdělání ukrajinské inteligence, český vklad do rozvoje ukrajinské vědy je proto velmi důležitý:

„Druhý oficiální pokus o zavedení latinizované ukrajinské abecedy proběhl v roce 1859, kdy svůj projekt, vytvořený podle českého vzoru, navrhl Josef Jireček. Jeho návrh abecedy se však netěšil velkému úspěchu, a ačkoliv se abeceda využívala, byla méně oblíbená než abeceda Lozinského.“

Prakticky ve stejnou dobu, kdy se pracovalo na latinizované podobě abecedy Kalmyků, byl během celoukrajinské konference v roce 1927 v Charkově, tehdejším hlavním městě Ukrajiny, představen projekt nové ukrajinské abecedy na latinském základu: **Aa Bb Cc Ćć Čč Chch Dd Ďď Ee Ff Gg Hh Ii Íí Jj Kk Ll Ľľ Mm Nn Ńń Oo Pp Rr Řř Ss Śś Šš Tt Ťť Uu Vv Ww Yy Ýý Zz Źź Žž**

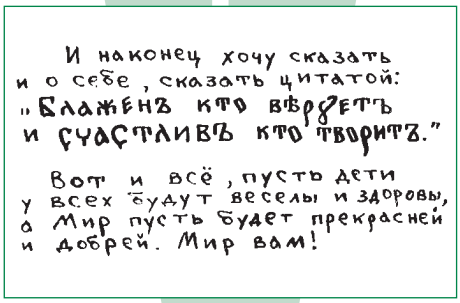
Světlo světa zatím nespatřila kniha „Krátká historie ukrajinských kozáků“ (dokončena v roce 2001). V úvodu autor staví před čtenáře mnohé otázky: jak moc toho víme o ukrajinském kozáctví na Kubáni, jaké historické souvislosti je spojují, jak a kde vzniklo kozáctví, co je Zadunajská Sič a kdy vznikla, jaká je historie černomořského kubáňského kozáctví a tak dále.

„Záporoží je zničeno. Záporožská Sič zanikla, není již žádná naděje a zdá se, že Bůh na Ukrajinu zapomněl. Někteří Záporožci se nedokázali smířit se zánikem Záporožské Siče a odešli důvěrně známou cestou do Turecka. Sič se už v té době nacházela na územích podřízených krymskému chánovi, tedy turecké vládě. Zadunajská Sič vznikla v roce 1775, v témže roce, kdy byla zničenu ta Záporožská...“

Příbuzní a známí Jurije Stěfanova ho charakterizují jako dobrého a vždy veselého člověka. Miloval život a dokázal se radovat se z je-

ho darů. Humanismus, pokora, tíhnutí ke krásnu a poznání jsou v jeho díle všudypřítomné. Tento pozoruhodný spisovatel z Luhansku – regionu s poutavou historií, demografií, přírodou a lidmi – končí jednu ze svých knih těmito slovy:

„Nakonec bych chtěl říct něco o sobě, a to citátem z Gribojedova Hoře z rozumu, který je současně parafrází věty z Markova evangelia: ‚Blažený je ten, kdo věří a šťastný je ten, kdo tvoří.‘ A to je vše, ať mají všichni veselé a zdravé děti a ať je svět krásný a dobrý. Pokoj vám!“

И наконец хочу сказать
и о себе, сказать цитатой:
„Блаженъ кто вѣруетъ
и счастливъ кто творитъ.“
Вот и всё, пусть дети
у всех будут веселы и здоровы,
а Мир пусть будет прекрасней
и добрей. Мир вам!

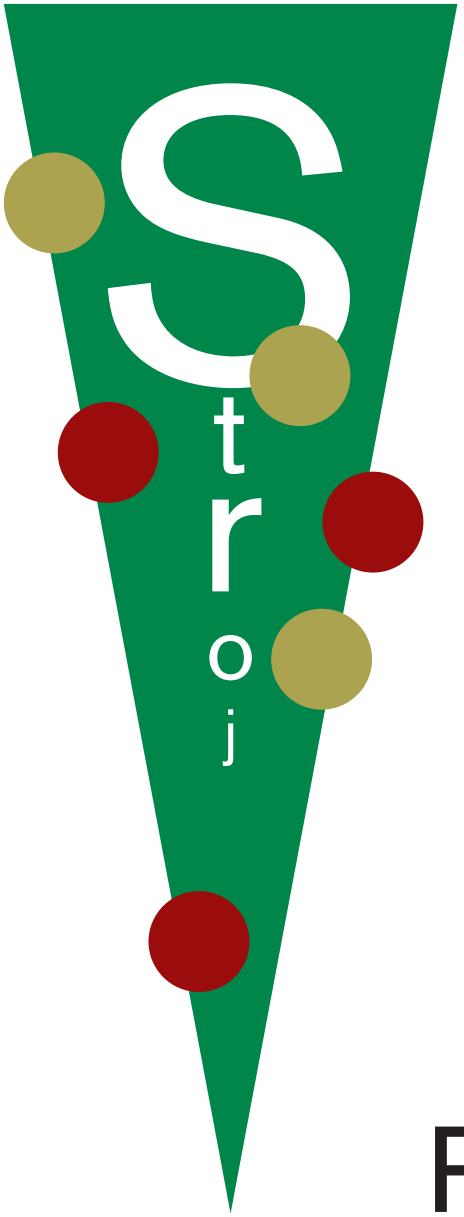
Ukázka textu o češtině

11. ledna roku 2014 se Jurij Anatoljevič Stěfanov stal obětí tragické autonehody.

Jelizaveta Stěfanovová

Z ruštiny přeložila
Klára Trizuliaková

Upravil a k vydání připravil
Milan Hrabal

Petra Placáková
Povídka vánoční

Kuchyně se zářivkou na stropě. Na stole pečlivě připravené talíře a příbory na ubrouscích s obrázky sobů. Muž sedí na křesle, přes nohy má přehozený vlněný pléd. Televizor se ztlumeným zvukem světélkuje. Žena je obrácená ke dřezu.

Michal: „Kams dala dárek? Musím ho zabalit.“

Marie: „Ve skříni.“

Michal: „Dej mi ho, ať ho dám pod stromeček, jestli je tohle nějaký stromeček vůbec."

Opovržlivě se podívá na nazdobené větve ve skleněné váze na stolku. Na háčcích visí pomačkaný staniol. Pod svazkem větví je opřený papírový betlém a několik keramických postaviček. Andělé s vytřeštěnýma očima podepírají zlatou hvězdu. Vedle figurky Marie stojí plastová kráva z kindervajíčka. Josef chybí.

Marie: „Ale ty šňůrky neutahuj, pak nemůžu ty uzly rozvázat. Loni se všechno zašmodrchalo a bonbóny všechny sežraný. Mohls taky počkat."

Michal neodpovídá a roztržitě přerovnává loutky u betlému. Miniaturní keramické miminko leží v chomáči vaty. „Kdy přivezou večeři?"

Marie: „Říkali v šest."

Michal: „Jenom jestli nebude salát rozblemclý, to nesnáším, jako bysme ani neměli zuby. A místo šunky Herkules, fuj. Mají dát chilli papričky. A vařený vajíčka."

Marie: „Do salátu patří hrášek a nakrájené jablíčko, vajíčko jenom jedno ozdobit."

Michal ožije: „Cha, hrášek a jedno vajíčko jak pro žlučníkáře?! Šetřílku, to chce grády. A pořádně koření a vajíček nejmíň pět."

Marie: „Salátu sem dycky dělávala plný kýbl, ani se nevešlo."

Michal: „Ále vešlo."

Marie: „Chtěla sem, abysme šli po večeři na půlnoční. A místo toho pak čuměls na bednu nafouklý jak velryba. Ty a tvoje vajíčka. Aspoň jednou sme mohli. Nebo na Rybovku." Po chvíli pokračuje zasněně: „Dnes se mi zdálo..."

Michal vyštěkne: „Co?"

Marie: „Ale nesmíš se smát jak debil."

Michal: „Nebudu."

Marie: „O mamince se mi zdálo. Vypadala jako Sandokan, a měla takový hábit, spíš jako anticky bůh na jevišti, neměla křídla ale. Kolem ujížděly mraky a havraní vlasy jí vlály. Myslíš, že mají salát? Nebo řízek aspoň s bramborama?"

Michal: „Kdo?"

Marie: „No v nebi andělé a ti, co už umřeli."

Michal: „Co by dělali se salátem v nebi? Nekaž mi vánoce mrtvýma. Potřebuješ ještě něco? Cos chtěla, to sem udělal."

Marie: „Cos udělal? Akorát pět kafí a deset cigár. Do salátu nepatří chilli ani pepř ani hromada soli. Kdybys chodil na půlnoční, tak bys viděl všechno jinak. Kdybys..."

Odmlčí se. Potom pokračuje ve fantazírování: „Já myslím, že nám závidí. Protože musí jenom sedět a koukat do nebeský báně. Jako koukáš ty s ovladačem v ruce. Mrknou se na nás, pak přepnou kanál a podívají se na Austrálii."

Michal: „A kdo jako?"

Marie zavrčí: „Ty víš dobře a jenom zase bojkotuješ, kdyz mluvim na vážno."

Michal: „Aha! Ani omylem do žádnýho nebe nejdu. Ať si tam dřepí Sandokan." Po chvíli mlčení: „Už jedou, slyším auto. Dojdi se podívat."

Marie otevírá okno: „To nejsou oni. Mají toho dneska moc asi."

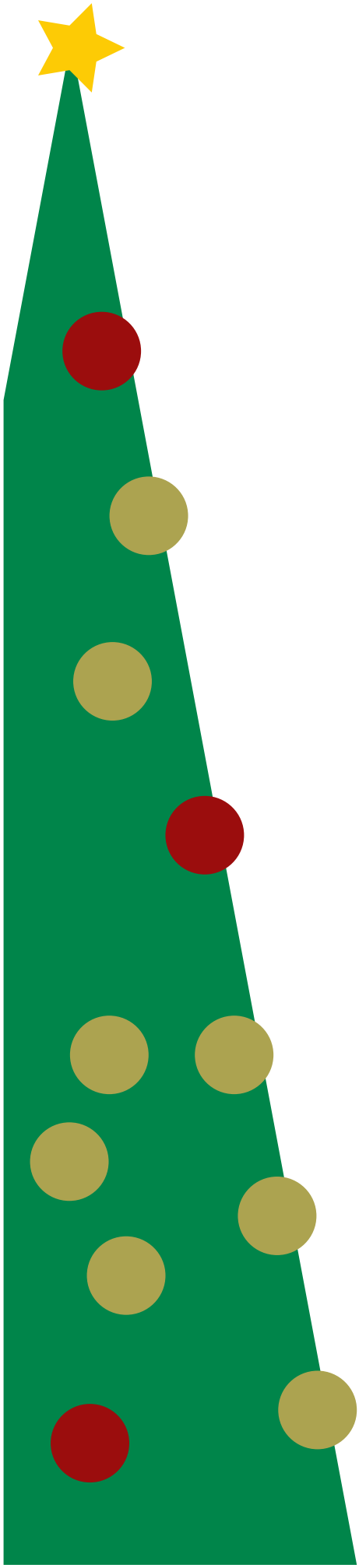
Michal: „Haha, Ježíšci šturmujou, najednou mají honičku."

Marie: „A nechceš se projít a počkat na ně na chodbě? Aspoň budeš mít větší hlad."

Michal: „Na chodbu nee, všichni se tam šourají jako na funuse a chtěli by mi přát šťastné a veselé, pche!"

Marie: „Cyniku!"

Marie se hihňá a Michalův vlněný pléd se dává zvolna do pohybu. Nafukuje se a stoupá až ke stropu jako létající koberec, vzhůru vzlétá i keramická bohorodička, chomáč vaty s miminkem, kindervajíčková kráva, pastýři i s ovcemi, velbloudi a tři králové. Záclony na okně povlávají, rozestupují se a otevírají cestu pro vznášející se panoptikum. Dvojice andělů přidržuje kometu s modrým nápisem POKOJ LIDEM DOBRÉ VŮLE. Pomalu se vzdalují, pokynou na pozdrav a ztrácejí se v mlze .

Příští číslo (vychází 1. 1. 2016)

a pokud se nebudete moci dočkat

dokreslete si zatím aspoň obrázek

Na shledanou příště!

Ne za pomente!